

Som veľmi rada, že vám môžeme ponúknuť publikáciu z novej knižnej edície Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti s názvom Participácia. Sériu publikácií vám predstaví to najlepšie z národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“, podporeného z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu cez Operačný program Efektívna verejná správa.

Národný projekt začal v apríli 2017 a bol fascinujúcou trojročnou odbornou expедициou. Jej cieľom bolo rozšírenie poznatkov o funkčnosti a nefunkčnosti participatívnych mechanizmov v každodennom živote na úrovni štátu, samosprávnych krajov, mikroregiónov, ako aj miest a obcí. Na našej ceste nás sprevádzalo viac ako dvesto expertov z prostredia mimovládnych organizácií, akademického sektora a subjektov štátnej, regionálnej a miestnej územnej samosprávy. Bola to dlhá a vzrušujúca cesta, ktorá priniesla mnoho nečakaných výziev, odborných dobrodružstiev, výskumných interakcií, ale aj osviežujúcu prácu a pobyt v teréne.

Publikácia **Od obyvateľa k občanovi – atlas inšpirácií, alebo ako začať budovať komunitu** ponúka otvorený receptár plný inšpirácií pre všetkých, ktorí by chceli niečo spraviť pre svoju komunitu, ulicu, štvrť či mesto. Nezáleží na tom, či je to predstaviteľ obecného alebo mestského úradu, poslanec, zástupca školy, cirkvi, občianske združenie, kluby, spolky, mladí ľudia, seniori, predstavitelia ktorejkoľvek zo zraniteľných skupín alebo občan – jednotlivec.

Zámerom autoriek **Márie Radvákovej** a **Ingrid Doležalovej** je povzbudiť každého, kto vidí a cíti, že by sa pre jeho okolie niečo pozitívne, užitočné či potrebné dalo urobiť, ale stále nenabral odvalu predstúpiť so svojím nápadom pred ostatných obyvateľov, susedov či kolegov, alebo celkom nevie ako na to. Publikácia mapuje a prezentuje najrôznejšie postupy, kroky a aktivity, odkrýva, čo všetko môže byť za jednotlivými úspešnými iniciatívami, prezrádza, kto všetko môže byť zapojený, ako ľudí osloviť a vtiahnuť do realizácie nápadov, z ktorých môže mať úžitok komunita, ulica, mesto. Dokazuje, že od myšlienky k realizácii, od obyvateľa k občanovi nemusí byť tak ďaleko.

Barbara Gindlová, odborná garantka národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“

Od obyvateľa k občanovi — atlas inšpirácií, alebo ako začať budovať komunitu

Mária Radváková
Ingrid Doležalová

2. rozšírené vydanie

ISBN 978-80-89051-82-3

9 788089 051823

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

ÚRAD SPLNOMOCNENCA
VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesto Svidník

Občianska
agentúra
**komunitného
rozvoja**

Od obyvateľa k občanovi

atlas inšpirácií, alebo ako začať budovať komunitu

(2. vydanie, doplnené o výstupy z okrúhlych stolov
KONFERENCIE NP PARTI – AFTER PARTY)

100 INŠPIRÁCIÍ Z PRAXE

Mária Radváková
Ingrid Doležalová

Od obyvateľa k občanovi – atlas inšpirácií, alebo ako začať budovať komunitu

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti
Text: Mária Radváková a Ingrid Doležalová
Jazyková korektúra: Ivana Gibová, Alexandra Tomeková
Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

2. vydanie
Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva
a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík,
ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom
operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-82-3

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu
tvorbu verejných politík a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

„Súdržná komunita je pre samosprávu obrovskou výhodou a pomocou.“

Martin Giertl, splnomocnenec vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Všetky publikácie
knižnej edície Participácia
Úradu splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej
spoločnosti nájdete na:

ÚSV SR ROS

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má postavenie poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. Prostredníctvom akčných plánov, schvaľovaných uzneseniami vlády SR, splnomocnenec manažuje dve základné agendy – „Iniciatíva pre otvorené vládnutie“ a „Konceptia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti prispieva k lepšiemu porozumeniu významu občianskej spoločnosti a činnosti mimovládnych neziskových organizácií. Cieľom úradu je budovať a podporovať transparentnosť a partnerstvo medzi verejnou správou, občanmi a mimovládnyimi neziskovými organizáciami. Jeho základnou aktivitou je participatívna tvorba verejných politík, ktorá sa zameriava na posilnenie aktérov občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií. Úrad v spolupráci s ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, samosprávou a občianskou spoločnosťou reaguje na aktuálne výzvy a prináša nástroje, ktoré podporujú a posilňujú princípy otvoreného vládnutia.

SOCIÁLNY PREŠOV

je živá a otvorená platforma, ktorá spája samosprávu, mimovládne neziskové organizácie, dobrovoľníkov a podnikateľov na území mesta Prešov a Prešovského kraja. Ponúka inšpirácie na realizáciu komunitných aktivít na základe konkrétnych potrieb cieľových skupín a vytvára priestor pre spoluprácu. Prevádzkuje informačno-poradenský portál, ktorý združuje informácie, prináša aktuálny a novinky zo života vybraných sociálnych skupín – seniorov, zdravotne postihnutých občanov, rodín, sociálne vylúčených občanov a občanov z málo podnikateľského prostredia. Webový portál bol spustený v decembri 2012 v aktívnej spolupráci so samosprávou, MVO a ďalšími organizáciami i jednotlivcami, ktorého prevádzku od júna 2014 zastrešilo občianske združenie Sociálny Prešov.

OBČIANSKA AGENTÚRA KOMUNITNÉHO ROZVOJA 1317

Byť občanom a občiankou je poslanie na celý život. Občianska agentúra komunitného rozvoja 1317 vznikla na základe potreby zastrešiť aktivity v Humennom a okolí, týkajúce sa rozvoja komunitného života, pričom slúži ako konzultačno-lektorská základňa vytvorená na pomoc a podporu aktivít a fungovania občianskej spoločnosti v mieste pôsobenia občianskych združení, mimovládnych organizácií, iniciatív, jednotlivých občanov, prípadne iných subjektov. Agentúra má ambíciu ponúkať podporu aktivít rozvíjajúcich pohľad občanov na miesto svojho pôsobenia a spolupracovať so samosprávou v prípadoch, keď bude táto spolupráca prínosná rozvoju vzťahov a komunikácie medzi občianskym sektorom a spravovaním vecí verejných.

- **OBČIANSKA** – občania a občianky sme všetci, je to naše celoživotné poslanie, ktorému sa nedá vyhnúť; agentúra bola vytvorená aktívnymi občanmi pre občanov
- **AGENTÚRA** – synonymický výraz pre zastupiteľstvo, v tomto prípade zastupiteľstvo občanov
- **KOMUNITNÉHO** – komunit je v Humennom a okolí veľa, sú naším hlavným cieľom pri budovaní ich kapacít a následne pri budovaní kapacít mesta a okolia, pričom pomôžeme každej jednej komunite, ktorá bude mať o pomoc a spoluprácu čestný záujem so zreteľom na posilňovanie spolupráce a férovosti príležitostí v meste
- **ROZVOJA** – všetko sa vyvíja, naším cieľom je rozvoj potenciálu subjektov v meste a okolí a nastavenie spolupráce a podpory pre ľudí, ktorým ide o rozvoj prostredia, v ktorom žijú
- **1317** – rok prvej písomnej zmienky o Humennom

OBSAH

ÚVOD // 10

PARTICIPÁCIA // 12

SAMOSPRÁVA // 24

VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ // 32

ZELEŇ V MESTE // 38

ŠPORT V MESTE // 44

ZAMESTNANOSŤ // 50

DOBROVOLNÍCTVO // 58

ZÁVER // 66

O NÁRODNOM PROJEKTE PARTICIPÁCIA // 68

OD OBYVATEĽA K OBČANovi

ATLAS INŠPIRÁCIÍ, ALEBO AKO ZAČAŤ BUDOVAŤ KOMUNITU: otvorený receptár plný inšpirácií pre tých, ktorí by chceli niečo spraviť pre svoju komunitu, ulicu, štvrť či mesto, alebo cesta od obyvateľa k občanovi.

ÚVOD

Na prebudenie občianstva a aktívneho zapájania sa do spravovania vecí verejných občas netreba veľa. Ako prekážka sa javí čokoľvek nepoznané a váhavo zvažované ešte pred začatím snáh o lepšie fungovanie našej spoločnosti. Aktívni ľudia často stoja pred otázkou, čo môžu spraviť a či budú veci po ich intervencii fungovať lepšie. Budú. **Atlas inšpirácií**, ktorý držíte v rukách, vznikol ako doplnkový výstup z pilotného projektu Svidník – mesto pre všetkých.

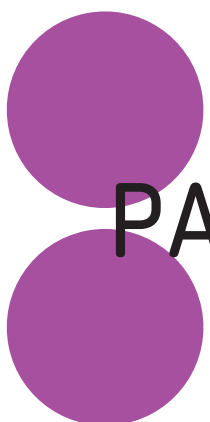
Atlas inšpirácií praje rozletu, kreativite a energii pustiť sa do aktivít a posunúť tak našu spoločnosť zase o trochu ďalej k jej lepšej verzii – a to nech sú zmeny v nej žiaduce kdekoľvek.

Materiál predstavuje otvorený dokument, do ktorého bude možné voľne dopĺňať ďalšie „recepty a projekty“, ktoré pomáhajú budovať silné komunity a občiansku spoločnosť.

Spracované príklady predstavujú riešenia z existujúcej dobrej praxe, zo skúseností občianskeho sektora a z aktuálnych trendov, pozorovaných tak na Slovensku, ako aj v zahraničí. Materiál sa venuje aktuálnym oblastiam a témam, ktoré majú vplyv na život v mestách a obciach.

Jednotlivé inšpiratívne nápady a príklady dobrej praxe boli na účely tejto publikácie rozdelené do nasledujúcich tematických okruhov:

**PARTICIPÁCIA / SAMOSPRÁVA / VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ / ZELEŇ
V MESTE / ŠPORT V MESTE / ZAMESTNANOSŤ / DOBROVOLNÍCTVO**

PARTICIPÁCIA

Participácia občanov predstavuje podieľanie sa občanov a občianok a ich aktívne prispievanie k správe vecí verejných. Inak povedané, voľbami akéhokoľvek druhu účasť obyvateľstva v týchto sférach nekončí a ani by končiť nemala. Osvedčené postupy a nástroje v tejto sfére opätovne a celosvetovo dokazujú, že participácia je základom priamej demokracie a efektívneho fungovania spoločnosti.

MESTSKÉ ZASTUPITEĽSTVO A MESTSKÉ KOMISIE

Účasť občanov a občianok na zastupiteľstve a komisiách je o demonštrácii prítomnosti občanov ako predstaviteľov verejnosti v procese rozhodovania, predstavuje podanú ruku obyvateľov na spoluprácu s mestom či obcou, pričom sú tieto stretnutia aj miestom stretávania a sieťovania sa občanov a subjektov, ktorým záleží na lepšom živote v mieste ich pôsobenia či bydliska.

KANCELÁRIA VEREJNEJ PARTICIPÁCIE

Kancelária pre participáciu verejnosti bola zriadená v mestskej časti Bratislava – Nové Mesto, je organizačným útvarom miestneho úradu a jej existencia a fungovanie inšpirujú svojimi aktivitami. Založenie podobnej kancelárie nemusí vychádzať iba z kompetencií miestneho úradu, aktívni občania a občianky môžu zriadiť podobný subjekt ako predvoj a prvý krok k serióznym aktivitám a diskusiám týkajúcim sa participácie v danom meste či obci. Kancelária zriadená aktívnymi obyvateľmi napomôže prepojeniu občanov s miestnymi úradmi — (<https://www.banm.sk/kancelaria-pre-participaciju-verejnosti/>).

PARTICIPATÍVNY ROZPOČET

Zavádzanie participatívneho rozpočtu ako jedného z nástrojov participácie v mestách a obciach má svoje korene v brazílskom Porto Alegre, kde sa obyvatelia v roku 1989 rozhodli podieľať na zmenách v ich meste prostredníctvom rozhodovania o časti rozpočtu, ktorú použili na realizáciu svojich predložených a verejnosťou odhlasovaných projektov. Participatívny rozpočet sa

uplatňuje aj na Slovensku a k jeho vlajkovým lodiam patria Bratislava – časť Nové Mesto, mesto Trnava alebo napríklad Banská Bystrica.

PARTICIPATÍVNY ROZPOČET PRE STREDNÉ ŠKOLY

Nástroj participácie študentov, vďaka ktorému sa môžu priamo podieľať na zlepšení prostredia vo svojej škole, pomáhajú jej rozvoju, ale aj rozvoju svojho okolia. Priamym zapojením sa rozhodujú o využití vyčlenených finančných prostriedkov školského rozpočtu, podávajú projekty, hlasujú o ich poradi a ich realizujú. Dobrým príkladom sú participatívne projekty na školách v Trenčianskom kraji — (http://www.minv.sk/?ros_np_participacia_partirozpocet).

OBČIANSKY NÁVRH – FORMULÁR

Formulár, ktorým sa môžu občania podieľať na tvorbe svojho okolia a lepšej kvality života, slúži na návrhy a sťažnosti, prípadne postrehy občanov smerom k vedeniu mesta a príslušným oddeleniam mestského úradu, miestnym poslancom, prípadne aj priamo smerom k primátorom. Niektoré miestne občianske združenie môže pôsobiť ako sprostredkovateľ informácií, ktorým smerom sa pri predkladaní návrhu alebo riešení problému občanov treba uberať, zastupuje občanov pri komunikácii s obyvateľmi čiastkovo, prípadne úplne. Pravidelnou komunikáciou a starostlivosťou o otvorené prípady v podobe komunikácie, napríklad s príslušnými odbormi mestského úradu, aktívne dbá na nájdenie riešenia a dodržiavanie zákonných lehôt platnej legislatívy Slovenskej republiky.

OBČIANSKE NOVINY

Noviny, ktoré tvoria miestni obyvatelia obyvateľom. Noviny sú založené na prezentácii subjektov 3. sektora (občianskych združení, mimovládnych organizácií a pod.), vzdelávaní o témach 3. sektora (2 % z dane, ako získať finančné prostriedky pre subjekty, ako písať projekty a pod.) a tvoria priestor na zdieľanie inšpirácií. Vzdelávacie rubriky môžu byť zamerané na slovník pojmov a hlbší náhľad do tém tretieho sektora. Autentická sponda občianskych subjektov podnecuje uvedenie si aspektu jednotnosti, prepojenia a podobnosti práce jednotlivých subjektov. Zámerom je aj podnecovanie aktivizácie občanov a občianok, ktorí by sa pri čítaní novín rozhodli rôznym spôsobom zapojiť do prezentovaných aktivít. Prierezovou témou je participácia a pravidelné

vzdelávanie čitateľov v nej. Vytvorenie priestoru pre tému mesiaca, pre poslancov, predsedov a členov mestských komisií, ktorí svojimi príspevkami vystupujú ako mosty efektívneho fungovania samosprávy z pohľadu tretieho sektora. Noviny sa tiež môžu venovať príkladom dobrej praxe z ostatných miest Slovenska, ale napríklad aj pravidelným príspevkom o ekologických kauzách v okolí, pozitívnym príkladom zodpovedného podnikania alebo fungovaniu jednotlivých oddelení mestského úradu – a to všetko s dôrazom na premostenie na tretí sektor, tak ako sa rozhodli inšpirovať svoje okolie Občianske noviny Humenné.

OBČIANSKA KNIŽNICA

Založenie Občianskej knižnice predstavuje dve roviny: prvou je vytvorenie priestoru (police, sekcie) pre publikácie s občianskou tematikou v miestnej knižnici na základe dohody s vedením knižnice o zakúpení inšpiratívnych kníh o fungovaní tretieho sektora a predloženého zoznamu aktívnym občianskym združením alebo mimovládnu organizáciou, ktorá si vezme Občiansku knižnicu pod svoje krídla a bude s knižnicou aktívne spolupracovať pri jej aktualizácii (napr. publikácie o účtovníctve pre mimovládne organizácie, ako napísať projekt, fundraising a pod.). Druhou rovinou je vytvorenie priestoru pre dokumenty mesta v tlačenej forme pre seniorov a ich pravidelná aktualizácia. V pohodlí a tichu knižnice si tak môžu obyvatelia preštudovať dokumenty mesta (napr. všeobecne záväzné nariadenia a ich zmeny, štatút mesta, materiály pripravené na schválenie mestskými komisiami, mestskou radou a mestským zastupiteľstvom a pod.). V prípade nutnosti vyhotovenia kópie môžu čitatelia využiť dostupné služby knižnice. Oplatí sa uvažovať aj nad založením viacerých rovnakých alebo podobných miest v meste či obci (napr. v kaviarňach, miestach stretávania sa seniorov, mládežníckych kluboch, školách a pod.).

FILMOVÝ FESTIVAL JEDEN SVET

Prínosom tohto medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov a premietania filmov v regiónoch je vytváranie priestoru na stretávanie sa ľudí v komunite. Celý postup prihlasovania sa za organizátorov festivalu v meste či obci je uvedený na webovej stránke festivalu www.jedensvet.sk/regiony/. Aktívni jednotlivci, skupina jednotlivcov alebo rôznou formou organizované subjekty sa prihlásia za organizátorov filmového festivalu vo svojom meste či obci. Následne im koordinátorka pre regióny poskytne inštrukcie a spresní

zoznam filmov určených na premietanie v regiónoch a lokálni organizátori si naplánujú samotné termíny premietaní a sprievodných podujatí. Začne sa tak stretávať komunita ľudí, ktorým nie sú globálne problémy a problémy našej spoločnosti ľahostajné, pričom je sieťovanie, spoznávanie sa a nadväzovanie kontaktov a spolupráce príjemným a užitočným aspektom každého premietania. Forma a rozsah sprievodných podujatí poskytujú priestor pre kreativitu lokálnych organizátorov a potreby komunity.

INICIATÍVNOSŤ OBYVATEĽOV OBYTNÝCH DOMOV

Čo robiť, ak sa v byte nad vami a pod vami nekúri, niektorí obyvatelia mrznú už niekoľko zím a pomoc je aj po pravidelných urgenciách u správcu bytovky v nedohľadne? Čo robiť, ak z ničoho nič vyrastie pri bytovke parkovisko, ktoré výrazným spôsobom znehodnocuje kvalitu života jej obyvateľov (zvýšená prašnosť, výfukové plyny, hluk, dostupnosť parkovania vodičom z celého mesta, znížená bezpečnosť pre chodcov a cyklistov v obytnej zóne, problém v denných hodinách zaparkovať motorové vozidlo pri svojej vlastnej bytovke, neoznačené čiary parkovacích miest a následné poškodzovanie vozidiel pri parkovacích manévroch a pod.)? Iniciatíva bytovky T-8 v Humennom sa rozhodla tieto problémy riešiť, podeliť sa so svojimi skúsenosťami a pomôcť tak priamo, prípadne nasmerovať obyvateľov z celého mesta v podobnej situácii k riešeniu podobných problémov. Lebo aj to, čo kvári v obývačke, sa dá riešiť.

MAPOVANIE A VÝSKUM TRETIEHO SEKTORA

Každéj aktivite by mala predchádzať odborná príprava. Ale ako spolupracovať a snažiť sa o lepšie podmienky života v meste či obci, ak ani nevieme, kto vlastne sme my – tí aktívni občania, v akých subjektoch sme združení, aké máme aktivity a aké sú naše ciele? V informovanosti je sila a efektívnosť nášho pôsobenia, preto je predpokladom úspechu v rámci zlepšovania životných podmienok v našom okolí mapovanie, prípadne až výskum tretieho sektora. V tomto prípade je základnou aktivitou, ktorá si vyžaduje hlavne trpezlivosť, nahliadnutie do registrov všetkých neziskových účtovných jednotiek pôsobiacich v meste či okolí, aby o sebe jednotlivé subjekty vedeli a začali sa prípadne stretávať a spolupracovať. Neziskové účtovné jednotky predstavujú a jednotlivé registre existujú pre: občianske združenia, neziskové organizácie, nadácie, neinvestičné fondy, záujmové združenia právnických osôb, spoločenstvá vlastníkov bytov, politické strany a politické hnutia, cirkvi a náboženské spoločnosti.

ŠKOLA TRETIEHO SEKTORA

Cielené certifikované vzdelávanie pre predstaviteľov tretieho sektora v meste, obci či okolí, založené na vzdelávaní pracovníkov mimovládnych neziskových organizácií, ale aj aktívnych občanov, prípadne skupín občanov. Cieľom je vzdelanostne podporiť ich aktivity a profesionalizovať ich pôsobenie. Ide napr. o školenia, ako založiť občianske združenie, ako písať projekty, kde a ako získať finančné prostriedky na svoje aktivity, ako postupovať pri vytváraní petície, ako organizovať komunitu – základy komunitného organizovania a pod.)

KOORDINÁCIA TRETIEHO SEKTORA

Kto sa nestretáva, ten sa nepozná. Pravidelné, ale aj nepravidelné stretnutia aktívnych občanov a občianskych združení – napríklad hodinu pred kultúrnymi podujatiami alebo diskusiami – prispievajú k vzájomnému spoznávaniu sa a nadväzovaniu vzťahov, inšpirujú, ale môžu viesť napríklad aj k diskusiám o riešení tém v meste či obci, ktoré trápia obyvateľov naprieč komunitami (napr. problém s používaním chemických postrekov v meste tak v súkromných záhradách, ako aj pri údržbe a starostlivosti o mestskú zeleň – dôsledok: látky používané pri chemických postrekoch nepoznajú hranice ulice či katastra, vdychujú ich všetci obyvatelia bez rozdielu a negatívne pôsobia na stav nášho zdravia; chýbajúce miesta na prechádzky so psami v meste: znehodnocovanie životného prostredia sa týka všetkých komunít, napr. mamičiek s deťmi, seniorov, absentuje vyčlenený priestor pre domácich miláčikov a ich majiteľov – spoločné úsilie môže dopomôcť k riešeniu tohto častého problému najmä v našich mestách).

AKTIVITY ÚRADU SPLNOMOCNENCA VLÁDY SR PRE ROZVOJ OBYČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

Inšpiratívnym zdrojom informácií sú napríklad oficiálne stránky Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, ktoré pravidelne informujú o prebiehajúcich a plánovaných projektoch a činnostiach úradu, možnostiach vzdelávania a aktivitách podporujúcich aktívny rozvoj občianskej spoločnosti — [/https://www.minv.sk/?ros](https://www.minv.sk/?ros), <https://www.facebook.com/SplnomocnenecROS/>

KOMUNIKÁCIA S OSTATNÝMI ORGANIZÁCIAMI A POZVÁNKY NA AKTIVITY

Pozývať na svoje aktivity cielene ostatné subjekty tretieho sektora v meste či obci (v súčasnosti už, ako sa zdá, skôr elektronickou formou prostredníctvom sociálnych sietí alebo pozvánkou zaslanou elektronickou poštou), je rozhodne dobrý nápad. Prehľbuje sa tak spolupatričnosť a komunikácia medzi združeniami a nadväzujú sa spojenectvá prospešné pre zlepšovanie života v meste či obci.

POSILNENIE AKTIVÍT A AKTÍVNYCH OBČANOV V RÓMSKOM SPOLOČENSTVE

Máte nápad na projekt v rómskom spoločenstve alebo na projekt prepájania tejto komunity s majoritnou? Skúste sa skontaktovať s lídrom komunity alebo vajdom, farárom či učiteľmi a prediskutujte najprv reálnosť projektu s nimi. Netreba však podceňovať ani miestnych aktívnych občanov, ktorým záleží na ich komunite.

DOBROVOLNÍCKY PROGRAM

Vytvorenie programu pravidelných dobrovoľníckych aktivít v určitom dni a čase v týždni poskytne všetkým komunitám v meste či obci priestor aktívne sa zapojiť do skvalitňovania života (napr. každú sobotu od 10:00 do 12:00 hod., aktivity: úprava verejného športoviska, zbieranie odpadkov, osádzanie lavičiek, budovanie komunitnej záhrady a pod.). Každý dobrovoľník si tak nájde to svoje – takú aktivitu pre svoje mesto či obec, ktorá ho zaujme a bude naplňať. Pravidelné dobrovoľnícke aktivity sa tak stanú súčasťou budovania vzťahu s vlastným mestom a obyvatelia budú mať dobrý pocit z dobre investovaného času, svojho aktívneho prístupu, nadviazania lokálnych spojení a rozšírenia lokálnych kontaktov.

PROJEKT VYTVÁRANIA SI VZŤAHU S MESTOM HUMENNÉ

Vzťah s mestom či obcou je jednoznačne proces, ktorý sa nedá deklarovať slovným spojením „mám rád/a svoje mesto/obec“. To nestačí. Kto je obyvateľom mesta či obce? Ten, kto v ňom má trvalý pobyt, alebo ten, kto doň dochádza za prácou a každé ráno privezie svoje deti na strednú školu a manželku do

práce, utratí financie za zaplatenie obeda, nákup potravín, oblečenia, školských pomôcok, verejnú dopravu a športový krúžok svojich detí na mestskom zimnom štadióne? Čo to vlastne znamená – mať vzťah so svojím mestom či obcou? Hrdiť sa, alebo aj podľa svojich možností prispieť k jeho/jej rozvoju – počínajúc záujmom o dianie a jeho/jej fungovanie? Ak si tento postoj nevyjasní každý z nás, veci sa meniť nezačnú. Dobrým spôsobom vytvárania si vzťahu s vlastným mestom či obcou je na začiatok mať na očiach ich názov kdekoľvek sa dá, aby sa dostal do povedomia ľudí. Predávať tričká s názvom alebo erbom mesta, alebo uskutočniť výstavu plagátov grafických dizajnérov z celého sveta, ktorých spoločným menovateľom je názov mesta. Napríklad tak, ako to v roku 2019 uskutočnil vo svojom meste Bardejovčan Peter Javorík v spolupráci s miestnym občianskym združením Kandeláber a kultúrno-komunitným centrom Bašta. Tak bude postavený prvý základný kameň chrámu ozajstného vzťahu s vlastným mestom či obcou. A potom treba v jeho stavbe svojimi aktivitami už len pokračovať.

KOMUNITNÁ NADÁCIA

Ak je komunitná nadácia mesta aktívna a ide tým správnym smerom, ako napríklad Komunitná nadácia Bardejov, jej aktivity prispievajú k aktivizácii obyvateľov mesta a prehľbujú ich vzťah s mestom. Nadácia pomáha rozvíjať a realizovať inovatívne myšlienky s využitím rôznych zdrojov v komunite (zdroj — <http://www.knbj.sk/cms/>). V obciach o nadáciách tohto typu ešte veľmi nepočuť, ale môžete byť prví. Nech sú vám inšpiráciou aktivity tejto komunitnej nadácie – jednej z najaktívnejších na Slovensku.

VEĽTRH MIMOVĽÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ

Stretávanie sa mimovládnych subjektov je dôležité aj z hľadiska ich efektívneho fungovania v oblasti ich pôsobenia. Bez poznania svojich spolupútnikov, ktorí sa podieľajú na vytváraní kvalitnejšieho života v mieste pôsobenia s dôrazom na všetky komunity, sa kráča chodníčkom aktívnych občanov ťažšie. Sieťovanie je nevyhnutnosťou a prináša veľa dobrých nápadov a spojení. Ďalším pravidelne vytváraným priestorom na prezentáciu aktivít jednotlivých subjektov tretieho sektora preto môže byť ich spoločný pravidelný veľtrh – napríklad aspoň raz ročne.

DÔLEŽITOSŤ VIZUÁLOV ORGANIZÁCIE

Neoddeliteľnou súčasťou šírenia povedomia o občianskom združení alebo mimovládnej organizácii a ich aktivitách je dobré premyslenie samotného loga organizácie, pričom netreba zabúdať ani na logá tém jednotlivých programov. S takto štruktúrovaným vizuálom sa následne pracuje účinnejšie pri propagácii aktivít, pomôže napríklad sprehľadniť aj výročnú správu organizácie.

PUTOVNÉ VÝSTAVY INŠTITÚCIÍ

Putovné výstavy známych inštitúcií sú tiež veľmi dobrým príkladom možnosti zviditeľnenia a zvyšovania povedomia o rôznych témach a komunitách. Výstava Samospráva rešpektujúca práva detí a mladých ľudí Nadácie pre deti Slovenska predstavuje princípy samosprávy rešpektujúcej práva detí a mladých ľudí vo všeobecnosti a v jednotlivých sektorových politikách, pričom rovnomenná príručka výstavu dopĺňa — (http://www.codetipotrebuju.sk/wp-content/uploads/2018/01/samospravy-web-1.pdf?fbclid=IwAR2RIP-5gu8HpsUAO0yb744brFIZ5jukolkGBilG11qnrCjOPJiLCL_zUYPs).

Ďalším príkladom je výstava Školy s rešpektom tej istej inštitúcie — (<https://sway.office.com/L4KPy8oTKJgwywycJQ>).

PRAVIDELNÉ STRETNUTIA OBYVATEĽOV

Pravidelné stretnutia určitých skupín obyvateľov spestria paletu ponúkaných možností trávenia voľného času každej skupiny v meste či obci. Dôchodcovia, skupiny, ktorých spájajú rovnaké záujmy, susedia v spoločenstvách vlastníkov bytov – všetci uvítajú možnosť lepšie sa spoznať na neformálnej pôde. Vydýchnuť si po namáhavom dni, skúsiť riešiť nejaký problém, dozvedieť sa o rôznych možnostiach pomoci alebo sa len tak stretnúť s blízkymi či novými ľuďmi posilní komunitu niekedy viac než jej formálne organizovanie. A ak ešte niekto privedie svojho suseda, ktorý nemá z rôznych dôvodov možnosť zapájať sa aj do iných aktivít v mieste bydliska, v klube dôchodcov alebo v dennom centre, efekt takých stretnutí je dvojnásobný a tango participácie môže začať. Pri čaji, kávičke a koláčiku sa hneď lepšie nadväzujú priateľstvá aj osamelým dušiam. Presne tak, ako to vymyslelo mesto Svidník v rámci svojich stretnutí „Prines svojho suseda“. — <https://www.svidnik.sk/oznamy/strategia-inkluzie-skupin-obyvateľstva.html>

ZALOŽENIE OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

Určenie smerovania formou vytvorenia či oživenia menej aktívneho občianskeho združenia pomôže uceliť si pohľad na oblasť záujmu a priláka ľudí rovnakého pohľadu na témy, ktorým sa chce občianske združenie venovať. Veľa aktívnych ľudí sa obáva administratívnej záťaže a frekvencie legislatívnych zmien a požiadaviek, ktoré si založenie a fungovanie občianskeho združenia vyžaduje. Netreba sa báť a treba ísť do toho. Každý predsa nejaký začína. Ak môžu formalizáciou svojej činnosti dosiahnuť občania svoje ciele – tak často mienené od srdca a vyformované na základe potrieb v ich okolí –, predstavte si, súčasťou koľkých pozitívnych zmien vo vašom okolí sa môžete stať. Všetky skupiny obyvateľov v meste môžu profitovať z aktívnych občianskych združení, tie môžu spolupracovať s inými združeniami a organizáciami, sieťovať sa, prepájať svoje aktivity, vzájomne si pomáhať a zblížovať tak komunity. Dobrou správou je, že väčšinou je náš strach alebo pocit zodpovednosti oveľa väčší, ako neskôr ukáže realita. Už to, že nad založením alebo oživením občianskeho združenia premýšľate, svedčí o tom, že ste vo svojom okolí potrebni. Pýtajte sa fungujúcich občianskych združení, sieťujte sa so združeniami podobného zamerania a vzdelávajte sa aj školeniami alebo štúdiom tém na internete. Využite každú možnosť. Dobrých ľudí, ktorí vám radi poradia, je veľa, len im dajte o sebe vedieť. A potom choďte do toho.

RADY RÔZNYCH SKUPÍN OBYVATEĽOV AKO NÁSTROJ PARTICIPÁCIE

Na hlasoch všetkých záležití. Každá komunita má svoj potenciál. A asi neexistuje taká, ktorá by ho využívala naplno. A práve to vytvára priestor na pozitívnu zmenu. Vytvorenie rady Rómov, seniorov, detí a mládeže, zdravotne znevýhodnených, sociálne odkázaných obyvateľov, podnikateľov, ľudí, ktorí sa venujú cestovnému ruchu alebo regionálnemu rozvoju umožní občanom pravidelne sa podieľať na pozitívnych zmenách v okolí. Vytvárať mosty komunikácie a byť tak o krôčik bližšie k tvorbe dobrých vzťahov s miestnou samosprávou a rovnako k budovaniu priestoru na diskusiu o fungovaní tej-ktorej komunity v meste či obci, to má svoju pridanú hodnotu. Vedenie počúva a zástupcovia komunit tiež. A ak sa k tomu pridruží vytvorenie koncepcie alebo stratégie rozvoja danej komunity, ktorá sa postupne aj realizuje, budú o vás písať vo všetkých novinách. Tak ako píšú o meste Svidník a ich nedávno vytvorenej Stratégii inklúzie znevýhodnených skupín vo Svidníku – Svidník pre všetkých a Stratégii inklúzie menšinových a znevýhodnených skupín vo Svidníku. Vox populi, vox Dei – hlas ľudu, hlas Boží.

SAMOSPRÁVA

Efektívne fungovanie samosprávy v mestách a obciach je nevyhnutným predpokladom dobrej kvality života v nich. Znalosť fungovania samosprávy, zisťovanie potrieb jej obyvateľov v spojení s otvorenosťou a transparentnosťou umocňuje zapájanie verejnosti. Dobre fungujúca samospráva je preto priestorom na spoluprácu, mostom ochoty zlepšovať životné podmienky v meste či obci.

VOLBY (KOMUNÁLNE, PARLAMENTNÉ, PREZIDENTSKÉ, EU, REFERENDUM)

Aktivity spojené s propagáciou aktívnej účasti voličov na voľbách sú zdrojom zvyšovania zodpovednosti a povedomia o fungovaní štátu a jeho inštitúcii rovnako ako zvyšovania aktívneho prístupu a záujmu občanov a občianok o spravovanie vecí verejných. Akékoľvek aktivity tohto druhu budú dobrým dôvodom na diskusie, stretávanie sa komunity a jej zblížovanie.

ŽIACKA KNIŽKA POLITIKA

Sedieť si pri nedeľnej kávičke a pozrieť si aktivitu miestnych poslancov, ktorí boli volení, je snom každého voliča a voličky. Inšpiratívne je založenie webovej stránky, ktorá poskytne voličom údaje o hlasovaní miestnych poslancov v jednotlivých témach, ich prítomnosti na zasadaniach miestneho zastupiteľstva a komisií a porovná údaje s inými mestami podobnej veľkosti prostredníctvom vydarenej a pútavej grafiky – tak ako na tom pracuje občianske združenie Občianska agentúra komunitného rozvoja 1317 v Humennom.

ROZPOČET MESTA

Obyvateľom mesta chýbajú dostupné informácie o rozpočte mesta v zrozumiteľnej forme. Tabuľky preplnené číslami s názvami položiek a skupín položiek neumožňujú detailnejšie pochopenie rozpočtu mesta. Pozitívny je prístup otvorenosti objasňovania mestského rozpočtu príslušným odborom mestského úradu či členmi miestnej finančnej komisie obyvateľom na individuálnej, ako

aj na skupinovej báze. Prednášky spojené s diskusiou, prípadne pravidelné odborné príspevky v mestských alebo regionálnych novinách, resp. na webovej stránke mesta či obce, pomôžu lepšiemu pochopeniu mestského rozpočtu, ako aj prehodnoteniu požiadaviek obyvateľov, ktoré niekedy nie sú v súlade s pravidlami rozpočtu.

MESTSKÝ ÚRAD

Rôzne skupiny obyvateľstva potrebujú komplexné a dostupné informácie o fungovaní mestského či miestneho úradu. Prednášky o ich činnosti alebo priamo workshopy sú nie veľmi využívaným, avšak efektívnym spôsobom šírenia informácií o kompetenciách a činnosti jednotlivých oddelení a referátov. Tieto aktivity môžu byť spojené napríklad s príjemným posedením pri čaji o piatej alebo s inou formou príjemného občianskeho vyžitia.

VOLEBNÉ OBVODY

Analýza volebných obvodov môže odhaliť úskalia približovania miestnych obyvateľov k poslancom. Na Slovensku existujú stále mestá, ktoré majú napriek pomerne veľkému počtu obyvateľstva žijúceho v nich len dva volebné obvody. Miestni poslanci majú takto k obyvateľom veľmi ďaleko a nemajú dobrý prehľad o dianí v jednotlivých častiach ich obvodu. Ideálom pre väčšinu miest je uvedenie si rozmiestnenia základných škôl a znásobenie počtu volebných obvodov tak, ako to bolo v minulosti. Viac volebných obvodov znamená lepší kontakt s komunitou. A aktivity komunitného druhu v okolí, ak nie priamo v školách, môžu tejto efektívnej zmene dopomôcť.

GUERILLA DOCUMENTING

V dnešnej pretechnizovanej dobe často ani neprečítame všetky e-maily. Preto môže byť návrat k tlačenej forme šírenia povedomia o rôznych aktuálnych témach v meste pre vyťaženejších poslancov praktickým spôsobom posúvania informácií tam, kam sa majú dostať – na úrodnú pôdu. Dokumenty vhodné do schránky poslancov v budove mestského alebo obecného úradu v tom správnom období a v tom správnom čase môžu niekedy robiť zázraky (napr. pred zasadaním miestnej komisie, zastupiteľstva alebo mestskej rady). Postupné odkladanie si dokumentov sa môže časom zmeniť na zakladanie osobných knižníc jednotlivých poslancov, pričom môžu tieto dokumenty šíriť v tlačenej alebo elektronickej forme ďalej, prípadne ich poskytnúť svojmu okruhu voličov.

PRAVIDELNÉ STRETNUTIA OBYVATEĽOV S VEDENÍM MESTA

Neformálne stretnutia hýbu svetom. Všeobecné oficiálne pozvánky na rôzne akcie sa nemusia dostať ku všetkým. Ak však vedenie mesta či obce začne organizovať niektorú aktivitu pravidelne, chýr o nej sa roznesie rýchlejšie ako záblesk letnej búrky. Miestne tamtamy sa rozhybu a s každým novým stretnutím sa zvýši záujem o informovanosť a dianie v okolí aj tých, ktorí sa nebudú vedieť zapojiť v náhodných debatných stretnutiach počas prechádzky. A v prípade, že z týchto stretnutí vstúpi príjemné, dobré a užitočné veci, nie je dôvod obávať sa pravidelnosti. Často postačí čajík od vedenia a koláčiky, ktoré sprostredkujú aktívne, rokmi praxe s pečením ošľahané obyvateľky, a príjemná atmosféra rozprúdi nadšené debaty. Tak ako to plánuje organizovať vedenie mesta Svidník pod názvom „Čo vás trápi“. Kto sa bojí občanov, nech nejde do mestského či obecného lesa. — <https://www.svidnik.sk/oznamy/strategia-inkluzie-skupin-obyvateľstva.html>

KOMUNITNÉ CENTRUM

Zbližovanie s majoritou, doučovanie, športové a kultúrne aktivity, cvičenie, duchovný program, podpora jazyka a kultúry, aktivity pre deti, miesto stretávania odborníkov a aktivistov, pracovné aktivity, aktívne trávenie času, združovanie záujmových skupín, bezbariérovosť, informovanosť o existujúcich bariérach v meste, výmena skúseností, informácie o aktivitách mesta a ponuke sociálnych služieb, sexuálna výchova, prevencia obchodovania s ľuďmi, sociálne a špecializované poradenstvo, možnosť využiť hygienické zariadenie, sústredenie a poskytovanie šatstva, možnosti na pracovnú činnosť, prespanie, resp. ubytovanie, pomoc zdravotníkov, psychológa alebo psychiatra, právne poradenstvo, hľadanie zamestnania, sprostredkovanie týchto služieb alebo nasmerovanie klientov tam, kde tieto služby nájdú – to všetko a oveľa viac sa môže diať v komunitnom centre. Zapojenie obyvateľov do jeho plánovania a vytvárania je neoceniteľné pre jeho efektívne fungovanie a poslanie. Aj mesto Svidník zistilo, že Rómovia, mladí ľudia, Rusíni, ľudia so zdravotným postihnutím, sociálne odkázaní obyvatelia a ľudia v krízovej životnej situácii, tí všetci potrebujú komunitné centrum. Všetci potrebujú mesto a mesto vo svojej náruči objíma ich. Stratégia inklúzie znevýhodnených skupín vo Svidníku – Svidník pre všetkých je toho ľudským dôkazom. — <https://www.svidnik.sk/oznamy/strategia-inkluzie-skupin-obyvateľstva.html>

MAPOVANIE SITUÁCIE A POTRIEB ZRANITELNÝCH SKUPÍN

Nastavenie procesu mapovania a zisťovania potrieb akejkoľvek skupiny obyvateľov, ktorá to potrebuje, prispieva k skvalitneniu jej existencie v meste či obci. V prípade, že sa tento proces stane pravidelným, profitujú z neho všetci. Či už sa do procesu rozhodne zapojiť samospráva, jej časť, alebo občianske združenie, práve samospráva môže mapovanie situácie a potrieb vítať a zastrešiť a spolupráca tak naberie ďalší rozmer – aktuálnosť. Pri nastavení pravidelného mapovania sa predsa nemôže stať, že prehliadneme niektorú zo zraniteľných skupín. Mladí, seniori, zdravotne alebo sociálne znevýhodnení a ďalší potrebujú pozornosť. A ak vznikne napríklad neočakávaná krízová situácia, najzraniteľnejší tak budú efektívne podchytení a usmernení. Mesto Svidník neváhalo a zmapovalo situáciu a potreby týchto skupín. Výsledkom ich mapovania je Stratégia inklúzie znevýhodnených skupín vo Svidníku – Svidník pre všetkých. Ktoré mesto či obec budú ďalšie? — <https://www.svidnik.sk/oznamy/strategia-inkluzie-skupin-obyvateľstva.html>

STRATÉGIA ROZVOJA STAROSTLIVOSTI O MLADÝCH ĽUDÍ V REGIÓNOCH

V regiónoch, v ktorých dochádza k odlivu mladých ľudí za prácou, pomôže stratégia. Cielené kroky samosprávy, s pomocou ďalších aktérov, škôl, občianskych združení či neziskových organizácií, pomôžu riešiť situáciu. Demografická prognóza vývoja populácie v lokalite, profily absolventov stredných a vysokých škôl v okolí, hľadanie uplatnenia mladých ľudí v mieste bydliska vzhľadom na rozvoj do budúcnosti a identifikovanie oblastí pre ich väčšie zapájanie do podnikateľského prostredia, služieb, sociálnych služieb či turistického ruchu, zaručia pri nastavení dobre vykročením tým správnym smerom. Cielená stratégia starostlivosti o mladých ľudí v tomto kontexte pomôže dynamike v regióne. Vo Svidníku to už vedia, preto si vo svojej Stratégii inklúzie znevýhodnených skupín vo Svidníku – Svidník pre všetkých vypracovanie takej stratégie zdefinovali. — <https://www.svidnik.sk/oznamy/strategia-inkluzie-skupin-obyvateľstva.html>

MESTSKÁ KOMUNIKAČNÁ PLATFORMA

Častým problémom v komunitách je nedostatočná informovanosť a táto po-tvorka má podľa situácie a komunity vlastnosti chameleóna. Niektoré skupiny obyvateľov trpia nedostatkom relevantných informačných zdrojov, na ktoré

sa môžu kedykoľvek spoľahnúť. Iné pociťujú nápor rôznych druhov médií. Aby rôznorodosť palety informácií fungovala, vytvorenie komunity na sociálnych sieťach s podporou webovej stránky a pravidelnými stretnutiami obyvateľov z jednotlivých komunit by mohlo vyriešiť veľa. Vytvorenie takej komunikačnej platformy môže byť uskutočnené mestom a čas ukáže prípadný presun jej administrácie na niektoré občianske združenie, neziskovú organizáciu alebo dobrovoľníkov. Všetko je proces. Hlavné je začať. Tohto prvého kroku sa ne-báli ani vo Svidníku a podarilo sa im zachytiť potrebu vzniku komunikačných platforiem pre mladých ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím. — <https://www.svidnik.sk/oznamy/strategia-inkluzie-skupin-obyvateľstva.html>

SCITLIVOVANIE VEREJNEJ MIENKY O ZRANITELNÝCH SKUPINÁCH

„Keďže situácia ľudí žijúcich na okraji spoločnosti sa nedá vyriešiť v krátkom čase, je potrebné, aby ostatní obyvatelia mesta poznali situáciu, aby chápali, že práca s touto cieľovou skupinou je dlhodobá. Potrebné sú teda rôzne akti-vity na scitlivovanie verejnosti, napríklad informovaním o pozitívnych aktivi-tách a pozitívnych príkladoch prostredníctvom médií alebo diskusií na školách, alebo pre celkovú verejnosť (napr. ak sa niekomu, kto predtým žil na ulici, po-darilo opäť zaradiť do života).“ Tento výnimočný počin scitlivovania verejnej mienky sa podarilo zachytiť v meste Svidník v Stratégii inklúzie znevýhodne-ných skupín vo Svidníku – Svidník pre všetkých.

PRÍLEŽITOSŤ PRE SAMOSPRÁVU VZDELÁVAŤ ĽUDÍ O FUNGOVANÍ MESTA

Príležitostí na vzdelávanie o tom ako funguje mesto, nie je nikdy dosť. A to sa týka aj obcí. Seminára spojené s verejnou diskusiou, premyslené vzdelávanie o chode mesta či obce prinesú plody v podobe vzdelanejšej a efektívne zapá-janej verejnosti. Odpovedať na otázky a podnety občanov môže byť z rôznych dôvodov ťažkopádne. Prečo sa teda nepostaviť k problému čelom? Predbeh-nite občanov, komunikujte, vzdelávajte a otvorte sa verejnosti, na akejkoľvek pozícii v samospráve ste. Záznaky sa dejú, treba len začať. Napríklad aj tak, ako to robí mesto Trenčín prostredníctvom svojho instagramu, kde uverejňuje rôzne vzdelávacie príbehy (napr. o odpade a triedení odpadu v meste): — [https://www.instagram.com/s/aGlnaGxpZ2h0OjE3OTA2MDg1OTc5MjY0NjYy?igshid=hhax6k8eiheo&story_media_id=1923190038552828685_6471557205,](https://www.instagram.com/s/aGlnaGxpZ2h0OjE3OTA2MDg1OTc5MjY0NjYy?igshid=hhax6k8eiheo&story_media_id=1923190038552828685_6471557205)

— https://www.instagram.com/s/aGlnaGxpZ2h0OjE3OTc2NDI3MTE0MTY0MzQx?igshid=2fyp4363c51k&story_media_id=1931879156598024967_6471557205,
— https://www.instagram.com/s/aGlnaGxpZ2h0OjE3OTEzMzE2MjgyMzI0NTAx?igshid=ko8cr7n83wf7&story_media_id=2034971096777622246_6471557205

PRÍLEŽITOSŤ PRE SAMOSPRÁVU VZDELÁVAŤ ĽUDÍ O FUNGOVANÍ ŠTÁTU

Po zvládnutí verejných seminárov o tom, ako funguje mesto, môžu prísť na rad vzdelávacie aktivity venované tomu, ako funguje vyšší územný celok či štát. Spoluprácou s príslušnými oddeleniami rôznych inštitúcií sa vie veľa zmeniť k lepšiemu. Ak sa rozhodnete vzdelávať verejnosť, dobrým partnerom vie byť aj niektoré miestne občianske združenie alebo nezisková organizácia. Do vzdelávania verejnosti sa tak môžu zapojiť rozhodujúci aktéri spravovania vecí verejných a podanie spoločného vzdelávacieho projektu v rámci rôznych projektových výziev môže vyústiť do zlepšenia spolupráce a naštartovania pozitívnych zmien, kdekoľvek žijete. Tak už stačí len vyhľadať výzvy, lebo spolupráca má zmysel.

PARTICIPATÍVNE PROCESY PRIAMO NA ÚRADOCH

Vzdelávať len občanov nestačí. Umožniť vzdelávanie zamestnancov mestských a obecných úradov je predvojom efektívnych zmien v oblasti participácie verejnosti. Lebo ak chceme začať vzdelávať občanov, je nevyhnutné najskôr vzdelávať zamestnancov úradu. Pochopenie základných princípov vzdelávania k participácii a následné vzdelávanie týkajúce sa príkladov dobrej praxe a trendov umožní, aby došlo k spoločnému prieniku chápania problematiky a plánovaných aktivít. Lebo len ten, kto rozumie participácii, môže participovať, nech je ktorýmkoľvek zúčastneným aktérom – pracovníkom samosprávy alebo občanom. Vzdelané štátne štruktúry znamenajú kvalitné procesy a vzdelaný štát.

SPOLUPRÁCA SAMOSPRÁV SO ŠKOLSKÝMI RADAMI

Efektívne partnerstvo medzi samosprávou a školskými radami prispeje do mozaiky dobrých vzťahov v meste. Mesto Trenčín to vymyslelo dobre. Osem základných škôl a ich dvaja zástupcovia sa pravidelne stretávajú na mestskom úrade, kde debatujú a pripravujú projekty. Žiacke školské rady tak dostávajú

väčšiu vážnosť, stretávajú sa so zástupcami a zamestnancami mesta a viac na seba vzájomne s vedením mesta pôsobia. A na výsledkoch tejto spolupráce následne stavajú základy ďalších spoločných projektov. Chcú robiť viac. A viac inšpirácií nájdete na stránke mesta Trenčín: <https://trencin.sk/pre-obcanov/mladez/ziacke-skolske-rady/>

VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ

Fyzicky verejne dostupný priestor ľahko prístupný všetkým, ktorý slúži na využívanie verejnou a je definovaný vo všeobecnom záväznom nariadení mesta či obce, predstavuje možnosti na skvalitňovanie fyzickej stránky mesta. Keďže verejné priestranstvá existujú vo všetkých mestách a obciach, je len na ich obyvateľoch a samospráve, ako sa rozhodnú ich rozvíjať a využívať.

POCITOVÁ MAPA

22 miest Slovenska neváhalo a začalo spolupracovať s tvorcami pocitových máp, ktoré sú založené na využití mapy Google a predstavujú dobrý zdroj informácií od občanov smerom k politikom o tom, ako sa obyvatelia cítia vo svojom meste. Princípom je osem tematických okruhov, z ktorých každý pozostáva z dvoch otázok, odpovede na ktoré sú obyvateľmi zaznamenané vo forme označenia príslušného miesta a prípadne doplnenia s ním súvisiaceho komentára v textovom poli. Picitové mapy obsahujú pocity obyvateľov miest, ktoré – ak bude vôľa vedenia mesta – môžu po analýze vyústiť do manuálov verejných priestorov vytvorených na mieru jednotlivým mestám tak, ako to bolo napríklad v prípade mesta Prešov (www.pocitovemapy.sk).

PLÁN BRATISLAVA

Inšpiratívne čítanie pre tých, ktorí nevedia, ako začať so zmenami vo svojom meste. Každé mesto či obec by mali mať svoj „plán“ zlepšenia života v ňom. Publikácia vznikla na základe spolupráce kolektívu autorov a je založená na myšlienke, ako urobiť z Bratislavy lepšie mesto na život. Prvá časť knihy sa zameriava na to, ako musí byť nastavené riadenie mesta, aby bolo možné zmysluplne usmerňovať jeho rozvoj, druhá časť je venovaná už konkrétnym oblastiam mestskej politiky, pričom sa v nich prepletajú vízie zmeny s navrhovanými krokmi. Kniha je dostupná aj na stiahnutie v pdf formáte (zdroj — <https://www.planbratislava.sk/>).

TRHOVISKO

Trhovisko je miestom stretávania sa ľudí už odnepamäti. Na Slovensku je mnoho miest a obcí, kde trhovnícky priestor zápasí s nevyhovujúcimi podmienkami a často je jeho význam podceňovaný. Sústreďenie sa na obnovu, prípadne prestavbu trhoviska v meste či v obci, prinesie veľa poznatkov o komunite v meste, komunite trhovníkov a ich potrebách. Aktívne občianske združenie, mimovládna organizácia alebo skupina aktívnych občanov môže v spolupráci s mestom a prostredníctvom projektov efektívne prispieť k zveľadeniu takého výrazne efektívneho miesta na stretávanie sa všetkých obyvateľov.

VEREJNÉ ŠPORTOVISKÁ

Zmapovanie verejných športovísk je prvým krokom k ich zveľadeniu, nastaveniu systému údržby a využívaniu všetkými komunitami v meste. Je jedno, či ide o športovisko patriace základnej alebo strednej škole, o verejné priestranstvo obyvateľmi spontánne premenené na športovisko, alebo o outdoorové tréningové ihrisko postavené v rámci nejakého projektu. Všetky športoviská, ktoré verejnosť využíva alebo by mohla využívať, si zaslúžia pozornosť vedenia mesta, ale aj samotných obyvateľov. Stanú sa tak miestom aktívneho odpočinku a stretávania sa komunit v meste či obci.

MIESTA NA „VENČENIE“

Ak to dokázali v Prešove a iných mestách, nebude to nemožné. Absencia miest na „venčenie“ – najmä v mestách – je zdrojom napätia v mnohých lokalitách. Spolupráca tretieho sektora s vedením mesta a hlavným architektom mesta – prípadne radou architektov – by mohla pri vôli zainteresovaných vyústiť do vytipovania vhodných lokalít a následnej realizácie, ideálne vo všetkých mestských častiach. Na týchto miestach by mohli prebiehať rovnako tréningy poslúžnosti – aspoň pre vytipované komunity obyvateľstva (napr. deti, seniori).

OKRÁŠLOVACÍ SPOLOK

Skupina nadšencov zapálených za krajšie miesto svojho života je schopná presadiť mnohé zmeny týkajúce sa verejných priestorov. Ak sa stretne cieľavedomosť a vášeň pre vec, ktoré sa snúbia s vôľou zachovávať historické hodnoty mesta, môžu sa vytipované lokality premeniť na krajšie verejné priestory,

pričom často netreba veľa – len vôľu, čas a spoluprácu. Bratislavský okrášlovací spolok je toho dôkazom — (<http://bos-bratislava.sk/o-nas/>, <https://www.facebook.com/BratislavskyOkraslovaciSpolok/>).

KRITICKÁ MASA (CRITICAL MASS)

Je celosvetové podujatie propagácie mestskej cyklistiky a predstavuje pravidelnú cyklojazdu, ktorá je prejavom snáh o zlepšenie podmienok cyklistov v meste. Na cyklojazde – organizovanej vždy v posledný piatok v mesiaci – sa, a to vo viac ako 500 mestách sveta, zúčastňujú všetky komunity vrátane rodín s deťmi a jej priebeh je vďaka prestávkam prispôsobený tak, aby ju zvládol každý. Možnosti využívania bicyklov v meste rastú a problémom s infraštruktúrou a dopravou čelia takmer všetky mestá či obce – nevynímajúc ani naše hlavné mesto — (<http://www.criticalmass.sk/>).

PLÁN KOMUNITNÉHO ROZVOJA

Dobrym faktorom aktivizmu môže byť riešenie lokálnych problémov vypracovaním plánu, ktorý bude riešiť akútne problémy v komunite. Každá komunita si môže s prispením aktívnych občanov a občanok pôsobiacich v nej zostaviť svoj vlastný plán rozvoja svojej komunity – nie len tak apelovať na lokálnych politikov, ale aktívne sa zapojiť do jeho plnenia. Založenie takého plánu je uskutočňované na participatívnej a zvyčajne interaktívnej forme územného plánovania a môže byť zdrojom riešení aj problémov vo vnútri komunity.

FOTOGRAFICKÁ SÚŤAŽ

Fotografická súťaž sa dá realizovať na rôzne témy, pričom tie môžu byť zamerané napríklad na architektonické bariéry v meste či obci. Súťaž môže vyvrcholiť usporiadaním vernisáže za účasti ľudí, ktorí sa do súťaže zapojili, ako aj predstaviteľov samosprávy. S témou sa dá pracovať aj v rámci bariér v nás, nielen pri mapovaní architektonických bariér. Zapojené do súťaže môžu byť všetky cieľové skupiny, a to v spolupráci so samosprávou, ale aj mimovládnymi organizáciami. Dobrym príkladom je fotografická súťaž „Bariéry pod lupou“, organizovaná občianskym združením Sociálny Prešov o. z., ktorej cieľom bolo upozorniť na architektonické bariéry v meste Prešov — (<http://www.socialnypresov.sk/zdravotne-postihnuti-obciana/bariery-nase-kazdo-denne/454-galeria-bariery-pod-lupou>).

SKEJTPARK

Mať skejtpark má zmysel. Premena verejného priestranstva na skejtpark zaručí spokojnú pohybovú mládež, lebo kto sa hrá, nezlostí. Skejtpark vytvorí priestor pre komunitu rovnakého záujmu a v dobrom sa podpíše aj pod kondíciu nejedného tínedžera. Umiestnenie a zostavenie skejtparku za prispenia samosprávy, verejnosti a odborníkov umožní vytvoriť dielo, ktoré bude v konečnom dôsledku slúžiť všetkým. Sledovať skejterské kúsky svojich ratoleští môžu aj rodičia a starí rodičia. A motivovať mládež k pohybu vedie k vyrovnananiu sa s rôznymi neuhmami tak v osobnom živote zúčastnených, ako aj v živote mesta. Zvoliť treba len vhodné miesto, ktoré neprevráti svojou monotónnou hlučnosťou život obyvateľov v okolí hore nohami. A ak skejtpark, tak od profesionálov, ktorý vydrží!

POZNÁVACIA PRECHÁDZKA

Okolie, komunita či zanedbané objekty v nej, to všetko tvorí náš životný priestor. Ak máte vo svojom okolí dlho opomínané miesto, chceli by ste zlepšiť jeho vzhľad alebo sfunkčniť ho natoľko, aby ho vedeli využívať všetci, neváhajte. Organizovaná komentovaná poznávacia prechádzka o histórii, urbanizme a zeleni rozptýli dohady, napätie a povolí frustráciu obyvateľov žijúcich v okolí takého objektu. A v spojení so zisťovaním predstáv a potrieb miestnych obyvateľov spraví zázraky. Na spustenie takého procesu stačí napríklad podnet od aktívneho občana a spolupráca s odborom stratégie mestského úradu a dobrovoľníkmi, ktorým nie je osud takého miesta ľahostajný. Spolu so zasvätením obyvateľov do participácie – keďže tu ešte možno realizovaná nebola – a vypočutím si občanov bude možné zrealizovať novú výsadbu či úpravu povrchov, prípadne vylepšiť mobiliár. Nezáfajte, možno pohnete vecami, o ktorých by ste si to ani nepomysleli, a naštartujete tak postupné procesy riešení a vylepšenia niektorej lokality. A to všetko možno iba prostredníctvom jednej poznávacej prechádzky a jedného verejného plánovacieho stretnutia. Následne sa nechajte prekvapiť tak, ako sa v Hlohovci nechali výsledkami svojho snaženia prekvapiť organizátori procesu úprav vnútrobloku na sídlisku na Nitrianskej ulici a ďalších verejných priestorov: — <https://www.facebook.com/participaciahlohovec/> a — <https://www.hlohovec.sk/participacia.html?fbclid=IwAR2nW7u392EdbCC9mYB1SD7t3u9Q37aAg79N6x8RED-fqXMO-vWVGorpMzE>

OD PREDZÁHRADIEK K VEREJNÝM PRIESTOROM

Predzáhradky, balkóny či vertikálna zeleň. Všetko sa ráta. Estetika a praktický prínos zelene v rámci okysličovania, zadržiavania prachu a hluku, znižovania krvného tlaku a odbúravania stresu zlepšujú naše životné podmienky. Kedysi bolo možné všetko, tak prečo sa k tomu nevrátiť. Skrášlenie okolia kreatívnou výsadbou a ozdobami spríjemní prostredie. A ktovie, možno na novovytvorenom príjemnom mieste plnom peknej či nezvyčajnej zelene vznikne miesto na oddych, ulahodeniú oku či susedské rozhovory. A potom sa poobzerajte aj po okolí a pusťte sa do ďalšej premeny. Premenu sa stane náš počin verejný.

UMENIE VO VEREJNOM PRIESTORE

Čo ak časom opotrebované umenie vo verejnom priestore už nespĺňa účel skrášľovania okolia? Čo s tým, ak sa už z rôznych dôvodov do svojho pôvodného prostredia nehodí? Riešenie je jednoduché. Preneste ho. Nájdite mu iné vhodné miesto. Zrekonštruujte ho. A ak sa tejto výzvy chytia odborníci a aktívni občania, víťazmi sú všetci. Presne tak, ako to spravili so sochou autora Pavla Lacka Kamenné kvety – pozostatkom fontány v meste Lučenci. Aby sa sochu podarilo zachrániť a spokojní boli všetci, dielo presunuli z Námestia republiky na sídlisko Rúbanisko II. Mapovať umenie verejných priestorov sa dá aj systematicky, napríklad tak, ako to robia v susednom Česku v rámci projektu Vetřelci a volavky: — <http://www.vetrelciavolavky.cz/o-projektu>

ZELEŇ V MESTE

Trendom posledných rokov je zmena pohľadu na zeleň v meste či obci pod vplyvom klimatických zmien. Zeleň spolu s architektúrou mesta či obce tvoria ich ráz a priamo vplývajú na pocity obyvateľov, ktorí v nich žijú. Riešia páľčivé výzvy dneška, ale hlavne zásadne prispievajú k určovaniu kvality života všetkých komunit v lokalite, dokonca priamo vplývajú na hodnotu nehnuteľností, ktoré sa v nej nachádzajú.

PRÍRODA V MESTE

Klimatické zmeny nútia veľa miest zmeniť prístup k prírode v meste. Prehriate verejné priestranstvá zvyšujú pocitovú teplotu, k zhoršovaniu situácie prispievajú aj neodborné zásahy do zelene v meste a neprispôsobovanie starostlivosti o ňu ignorujúc klimatické zmeny. Mimovládna nezisková organizácia Živica spolu s autorkou Ing. Zuzanou Hudekovou PhD. vytvorila príručku Príroda v meste, ktorá prináša informácie a návody, ako sa k súčasným problémom zelene v meste postaviť — (https://mestske-vcely.sk/app/uploads/2018/10/Pr%C3%ADroda_v_meste.pdf).

MESTSKÉ VČELY

Strechy, záhrady a terasy môžu byť domovom včiel v mestách. Včely sa starajú o samotné opeľovanie a udržiujú biodiverzitu okolia, pričom svoj med filtrujú. Tento trend sa rozširuje po celom svete a okrem spomínaných efektov má vytvorenie včelínov a starostlivosť o nich aj vzdelávací vplyv a poskytuje priestor na vytvorenie zase jednej z komunit v meste — (<https://www.zivica.sk/en/node/27>).

KOMUNITNÁ ZÁHRADA

Dobрым spôsobom spájania a spoznávania sa ľudí je vytvorenie komunity okolo komunitnej záhrady, ktorú si vytvoria obyvatelia na základe lokálnych potrieb. Komunitná záhrada môže slúžiť na pestovanie ovocia a zeleniny, ale

aj na kultúrne posedenia a rôzne druhy aktivít, ktoré sa obyvateľom v danej lokalite žiadajú. Dochádza tak k prepojeniu človeka s prírodou, spoznávaníu susedov, zmysluplnému tráveniu času všetkých druhov komunít. Viac o komunitných záhradách sa dočítate napríklad na stránke mimovládnej neziskovej organizácie Živica — (<https://www.zivica.sk/sk/komunitne-zahrady/>).

PARTIZÁNSKE ZÁHRADNÍCTVO (GUERRILLA GARDENING)

Opustené, zanedbané oblasti a oblasti, o ktoré sa nikto nestará, nemusia predstavovať záťaž pre mesto či obec a ich okolie. Aktívni obyvatelia nemusia čakať na vedenie mesta a technické služby, aby boli mesto či obec krajšie. Aktivita s mierou a v medziach všeobecných pravidiel spríjemní tie zákutia okolia, ktoré lákali doteraz len ich prirodzených obyvateľov. Napríklad slnečnice v okolí knižnice rozžiaria ne jeden pohľad.

ZELENÁ PRE PREŠOV

Podpora zelených projektov v meste môže fungovať aj vo verzii „Zelená pre...“ (podľa potreby doplňte názov svojho mesta alebo obce). Ako príklad môže slúžiť podpora „zelených“ projektov v meste Prešov, o ktorú organizáciu/občianske združenie Sociálny PREŠOV žiadatelia v rámci prvého ročníka aktivity ZELENÁ PRE PREŠOV požiadali. Špecifickým cieľom aktivity bolo vybudovať, resp. revitalizovať zeleň v Prešove (vysadenie kvetov, školských políčok, bylinových záhonov, jedlých živých plotov a pod.). Zámerom bolo z financií, ktoré sa občianskemu združeniu Zelená pre Prešov podarilo získať z 2 % z daní, podporiť malé Komunitné projekty materských škôl, základných škôl a aktívnych občanov v meste, o ktoré sa mohli v rámci výzvy uchádzať. Prostredníctvom takto dizajnovanej komunitnej aktivity, ako je Zelená pre Prešov, môžete venované financie cez 2 % z daní vrátiť obyvateľom svojho mesta.

ADOPTUJ SI KVETINÁČ/ZÁHON A POD.

Jednoduchá aktivita, ktorá spája rôzne komunity. Dá sa „adoptovať“ čokoľvek a následne sa o adaptovanú vec, priestor starať a zveľaďovať ho. Dobrým príkladom môže byť kvetináč. Aktivitu je dobré realizovať v spolupráci so samosprávou, kde kvetináče sú majetkom mesta/obce, hlinu dodáva rovnako mesto/obec a rastliny vysádzajú jednotlivci, firmy, ktoré si kvetináč adoptujú. Jednoduchá

aktivita, ktorou sa dá v rámci verejných priestranstiev veľa zmeniť a priestory „zazeleniť“. Podobnú aktivitu je možné realizovať s deťmi zo škôl, ktoré si adoptujú kvetinový záhon pred verejnou budovou, vysadia kvety a starajú sa o zverený priestor.

DARUJ STROM

Svoj strom by chcel mať každý. Nápadov od vytvorenia pamätných alejí po pamätné stormy – solitéry vie byť všade veľa. K úspechu môže prispieť aj konzultácia s odborníkmi miestnych inštitúcií. Vzhľadom na klimatickú situáciu je výsadba trendom, ktorý môže byť okorenený pridanou hodnotou – myšlienkou. Vhodným nápadom, pracovnou skupinou či spočiatku neformálnym stretnutím môže začať mnoho dobrých iniciatív. Chce to len ten správny impulz v pravý čas. Blíži sa okružie výročie vášho mesta či obce a chcete ho zvečniť? Potrebujete sfunkčniť či ozvláštniť niektorú časť mesta a páči sa vám nápad s darovaním stromu mestu s informačnou tabuľkou o darcovi? Ste za výsadbu s pridanou hodnotou v komunite? Diskutujte, konzultujte s odborníkmi, vysádzajte. A potom kultivujte, zalievajte a chráňte. V konečnom dôsledku sú predsa všetky tie stromy naše.

DISKUSIE S VEREJNOSŤOU O ZELENÍ

Zavolajte si odborníkov, diskutujte, píšete projekty, vysvetľujte, prečo je potrebné dotvárať, pretvárať a zveľaďovať, a nie devastovať vysadenú zeleň. Klopte na bránu vedenia mesta a žiadajte o spoluprácu. Navrhňte koncepty diskusií v spolupráci s aktívnymi občanmi iných miest založených na ich dobrej praxi. Robte, čo sa dá. Pozitívny a efektívny vzťah k mestu či obci sa dá budovať aj budovaním vzťahu k zeleni. A ak to myslíte vážne, nezastaví vás ani spleť informácií, kontaktov a nápadov. Rozhodnite sa a choďte do toho! Nech je vám doma krajšie a zelenšie! Zeleň splňa všetko to, čo potrebujete. A nech sa v zeleni s pôvabom jemu vlastným pokojne preháňa aj kreatívny vietor.

PODPORA BIODIVERZITY V MESTÁCH

Komunikovať ľuďom význam biodiverzity pre život je už v dnešnej dobe nevyhnutné. A čo všetko v tejto oblasti môžete zahrnúť do svojich aktivít? Napríklad, informovanie ľudí o význame opelovačov a o tom, čo potrebujú, aby nevyhynuli. To je zvlášť dôležité v dobe pribúdajúcich úľov v mestách,

ŠPORT V MESTE

Prierezovou oblasťou občianskej existencie v meste či obci je možnosť športového vyžitia všetkých komunit. Športová infraštruktúra, aktívne zapájanie sa do športových aktivít či pasívne vyžitie sa športu fandiach obyvateľov skvalitňujú životné podmienky všade, kde je o šport záujem. V súvislosti s kvalitou verejných priestranstiev poskytuje šport možnosti súdržnosti, budovania identity mesta alebo obce, ale aj budovania si vzťahu so svojim mestom či obcou. Nezanedbateľný je aj prínos športu k zlepšovaniu vzťahov a zdravia obyvateľov.

KONFERENCIA ŠPORTU V MESTE

V každom meste pôsobia športové kluby a združenia občanov, ktoré sa venujú nejakému druhu športovej aktivity, pričom netreba zabúdať ani na športuchtivú, nikde neorganizovanú verejnosť. Konferencia o športe v meste môže slúžiť ako aktivita, ktorá môže byť zorganizovaná aktívnymi obyvateľmi, ktorí majú blízko k športu, prípadne sa na jej zorganizovaní môže podieľať miestna komisia športu. Prezentácia fungovania a dosiahnutých výsledkov jednotlivých športových klubov a združení pôsobiacich na území mesta či obce pomôže sprehľadniť aktivity a potreby klubov, poukáže na problémy, s ktorými zápasia, ozrejmi princípy ich financovania a zmotivuje obyvateľov k zapojeniu sa do športových aktivít. Konferencia športu bola zorganizovaná napríklad v meste Humenné za aktívneho pričinenia mestskej komisie športu a jej vedenia.

LETNÉ ŠPORTOVÉ KEMPY

Každé leto zápasia rodičia s problémom aktívneho trávenia času svojich detí. Tematické športové kempy sa postarajú o aktívne vyžitie mládeže, ale prípadne aj ostatných skupín obyvateľstva, spestrí tak príjemné strávenie letného obdobia a inšpirujú obyvateľov k aktívnemu využívaniu športových zariadení a pozitívnemu prístupu k športu.

ŠPORTOVÉ CENTRUM PRE TÍNEĎŽEROV 14+

Vekovej skupine tíneďžerov od 14 rokov chýbajú aktivity počas prechodu zo základných škôl na vyšší stupeň vzdelávania. Vytvorenie športového centra pre túto vekovú skupinu pôsobí motivačne a preventívne pred neuhmi tíneďžerského života v meste. Aktívni rodičia sa môžu spojiť a vziať do vytvorenia športového centra alebo programu vedenie mesta, ktorému by malo predchádzať dôsledné mapovanie športových potrieb tejto skupiny.

FOND PRE ŠPORTOVÉ TALENTY

V každom meste sa nájdu športové talenty, ktorých výkony prekonávajú výkony rovesníkov, no s pribúdajúcimi výkonmi sa ich rodičia stretávajú s problémami financovania najmä pri individuálnych športoch. Mestá a obce zvyčajne podporujú kolektívne športy, ale na individuálne talenty sa zabúda, pričom náklady na rozvoj talentu napríklad v krasokorčuľovaní prevyšujú prvotné očakávania rodičov. Vytvorenie fondu na podporu športových talentov pomôže rozvíjaniu ich talentu a poskytne možnosti prezentácie mesta.

REFERENT ŠPORTU NA MESTSKOM ALEBO OBECNOM ÚRADE

Odborník na svojom mieste vie veľa vylepšiť. Efektívne procesy a priestor na spätnú väzbu od obyvateľov vášho mesta či obce pomôžu rozvíjať šport. Spolupráca referenta športu s klubmi, školami, centrami voľného času, občianskymi združeniami a neziskovými organizáciami, verejnosťou, obcami alebo právnickými osobami pri organizovaní športových podujatí skvalitní športový život v meste a otvorí ďalšie možnosti spolupráce. A to napríklad aj pri dobrovoľníckej údržbe verejných športových zariadení. Vytvorením pozície referenta športu sa budú vytvárať podmienky rozvoja športu pre všetkých. A efektívny referent športu spolu s vhodným nastavením súvisiacich procesov na mestskom či obecnom úrade posunú oblasť telesnej kultúry u vás na ďalšiu úroveň. V zdravom tele zdravý občiansky duch. Zdravé telo vs. zdravý občiansky duch 1 : 1.

PASPORTIZÁCIA ŠPORTOVÍSK A ŠPORTOVEJ INFRAŠTRUKTÚRY

Ak je mapovanie verejných športovísk prvým krokom ich zveľadenia, nastavenia systému údržby a používania všetkými komunitami v meste, ich pasportizácia je druhým krokom. Nastavením procesu pasportizácie športovísk

a športovej infraštruktúry v meste a systému jej aktualizácie sa zefektívni ich riadenie a využívanie. Vypracovanie komplexného pasportu športovísk a športovej infraštruktúry a areálov či lokalít vhodných na využitie športových aktivít posunie problematiku športu v meste míľovými krokmi vpred. Aj dom sa stavia od základov. Tak poďme pekne od základov pracovať s tým, čo máme – a to odborným zhodnotením súčasného stavu. V Spišských Vlachoch to už vymysleli a zahrnuli tieto procesy do ich Konceptie rozvoja športu 2017 – 2021. Pasportizácia športovísk a športovej infraštruktúry vs. starostlivosť a udržiavateľnosť mestského majetku 1 : 1. Zdroj: — https://www.spisskevlachy.sk/adm_msu/msz_docs/koncepcia_rozvoja_sportu_2017__2021.pdf

DEŇ ŠPORTOV

Športové akcie sú vhodné pre športovcov aj nešportovcov. Medzinárodný deň športu, ktorý od roku 2013 každoročne pripadá na 6. apríl (oficiálny názov Medzinárodný deň športu pre rozvoj a mier), môže byť dobrou inšpiráciou. Tento deň je oslavou športu a jeho vplyvu na sociálne zmeny na celom svete. Čo to teda využiť a premeniť ho na miestnu tradíciu? Oslava športu v podobe Dňa športov v meste priláka tak miestnych, ako aj ľudí z okolia a môže vytvoriť každoročné príjemné podujatie pre všetky skupiny obyvateľov. A ak sa spoja sily vedenia mesta, referátu športu, športových klubov, škôl, neziskových organizácií, dobrovoľníkov, miestnych sponzorov a verejnosti, môže tak vzniknúť tradícia hodná nie jedného mesta či obce. Šport ľudí spája. A ak sa podarí prezentovať pozitívne výsledky, činnosť športových klubov, zorganizovať rôzne turnaje, preteky a diskusie s významnými a úspešnými rodákmi alebo talentmi z okolia – v kombinácii s kultúrou a posedením, vyhrajú tak všetci. Skóre bude teda jasné: šport vs. miestna komunita 1 : 1. Inšpirované aj: — <https://www.olympic.sk/clanok/oslavte-s-nami-medzinarodny-den-sportu-za-rozvoj-mier>

UDRŽATEĽNÁ KONCEPCIA ROZVOJA ŠPORTU

Vypracovať udržiavateľnú koncepciu rozvoja športu v meste či obci je praktický a fair-play počin. Odbornosť, skúsenosti, zainteresovanie športových klubov a verejnosti zaručia participatívne vytvorenú koncepciu, ktorej procesy budú slúžiť všetkým. Netreba zabúdať na využitie konzultačných kapacít miestnych odborníkov mimo štruktúr vedenia mesta (napr. absolventi fakulty telesnej výchovy a športu, ktorí sa venujú športu komplexne). Inšpirácií je veľa na celom

Slovensku, avšak iba ucelený pohľad aj na čiastkové problematiky koncepcie splní svoj účel komplexnej podpory športu vo vašom meste a obci. V Spišských Vlachoch o tom vedia svoje. Ich koncepcia rozvoja športu bola vypracovaná v súlade s dokumentom Koncepcia štátnej politiky v oblasti športu – Slovenský šport 2020. Obyvatelia vs. zodpovední odborníci 1 : 1. Zdroj: — https://www.spisskevlachy.sk/adm_msu/msz_docs/koncepcia_rozvoja_sportu_2017_2021.pdf, — <https://www.minedu.sk/9027-sk/koncepcia-statnej-politiky-v-oblasti-sportu-slovensky-sport-2020/>

ŠPORTOVÝ INFORMAČNÝ PORTÁL

Prečo nemať svoj miestny športový informačný portál? Pozitívny vplyv športu na život v komunite je nepopierateľný. Športový duch fanúšikov predsa nepozná hranice ihriska a fanúšik je tvor nadšený a súdržný. Šport má potenciál podporovať jedenásť základných hodnôt charakteristických pre ducha športu, ako zdravie, etika, čestná hra a poctivosť, vynikajúca výkonnosť, charakter a vzdelanie, zábava a radosť, tímová práca, oddanosť a angažovanosť, rešpektovanie pravidiel a zákonov, úcta k sebe samému a k ostatným účastníkom, odvaha, súdržnosť a solidarita. Duch športu nech je teda uplatňovaný vo všetkých aspektoch života. A s víziou zriadenia miestneho športového informačného portálu v podobe samostatnej webovej stránky alebo miesta na webovej stránke mesta či obce, sociálnych sieťach alebo vytvorením praktickej aplikácie prostredníctvom využitia financovania niektorej z výziev na rozvoj športu alebo komunity takto môže vzniknúť veľa nápadov na pridružené aktivity a projekty. Zelená je tráva, každý šport je hra. Všetci vs. všetci 1 : 1. Zdroj: — https://www.antidoping.sk/data/files/679_1-cast-duch-sportu.pdf

ZAPÁJANIE ŠPORTOVÝCH OSOBNOSTÍ MESTA

Ktorý malý chlapec alebo dievčatko nemajú svoj vzor? Odmalička nás inšpirujú ľudia, ktorí sa venujú veciam, ktoré nás bavia. Zapojenie športových osobností mesta do tréningov pre verejnosť alebo pre niektorý športový klub, a to napríklad v pravidelných cykloch, zvýši atraktivitu tréningov. Malí usilovní športovci tak budú odchádzať z tréningov nadšení a budú sa chcieť zlepšovať, rodičia sa potešia aj za svoje ratolesti, športové kluby uvítajú zvýšenie motivácie svojich pôvodných aj nových členov a mesto či obec sa budú môcť popýšiť výnimočným konceptom spolupráce so športovými osobnosťami. Táto športová inovácia je dobrou zvesťou, lebo inovačná húževnatosť pri pokrývaní potrieb športuchtivej verejnosti sa vypláca. Obyvatelia vs. športová inovácia 1 : 1.

KOMISIA ŠPORTU

Vytváranie mestských a obecných komisií, ktoré sa venujú športu, má svoj zmysel. Na Slovensku fungujú komisie športu, následne pre rozvoj športu, podporu športu, komisie športu a rekreácie, športu a aktívneho oddychu, mládeže a športu alebo komisie pre školstvo a šport, pre školstvo, vzdelávanie a šport, či školstvo, kultúru, mládež a šport. Každé mesto či obec sa snaží vytvoriť komisie a ich zameranie a obsadenie podľa svojich možností a kapacít. Od ich vedenia a občanov žijúcich v každom meste či obci však záleží, či bude v konečnom dôsledku komisia tohto druhu efektívna. A zapájať do jej činnosti by sa mali všetci. Veď aj športovať chceme skoro všetci. Ak teda ešte komisiu, ktorá by sa vedela aspoň čiastkovo venovať problematike športu, vo vašom meste či obci nemáte, choďte do toho! Výsledky sa dostavia určite skoro a oblasť športu sa u vás posunie opäť o niečo ďalej. Komisia športu vs. spokojní občania 1 : 1.

ZAMESTNANOSŤ

Postačujúci príjem rodiny je zásadným faktorom fungovania obyvateľstva v meste či obci a kvality jeho života. V spoločnosti, kde bolo zvykom dlhodobo sa spoliehať na veľkých regionálnych zamestnávateľov a kde nebola flexibilita rôznych možností príjmu skúšaná, je prínosom každá možnosť nového pohľadu na zamestnanosť. Lokálne zdroje – od tých, ktoré sú obyvatelia schopní vyprodukovať prostredníctvom svojich zručností, až po tie, ktoré replikujú zaužívané praxe – pomôžu zamestnanosti v meste či obci.

KOMUNITNÉ TRHY

Trhy či trhoviská v každom meste alebo obci sú historicky miestami prirodzeného stretávania sa obyvateľstva a sú vo svojej podstate komunitného, teda spoločenského charakteru. Obnovenie tradície trhov v meste či obci môže viesť k efektívnym spojeniam, prezentácii lokálnych produktov, predajcov z dvora, ale napríklad aj k inšpiráciám a podnetom pre malé podnikanie. Ich komunitný charakter priláka obyvateľov na prechádzke a ak sa komunitné trhy pripravujú a fungujú – tak ako v Bardejove (organizuje ich Komunitná nadácia Bardejov, ktorá má s podporou komunitného života dlhoročné skúsenosti) –, námestie v meste či obci zrazu ožije a rozvinie pocit komunitnej spolupatričnosti — (http://www.knbj.sk/cms/?page_id=1754).

PREDAJ Z DVORA

Málokto vie, že môže predávať svoje vyprodukované prebytky. Slovenská legislatíva takú možnosť ponúka a zaradením sa do komunity predajcov z dvora môže nejedna domácnosť zužitkovať to, čo už nepotrebuje. Návšteva Veterinárnej správy a vypísanie príslušného tlačiva je preto jednoduchým racionálnym krokom každého pestovateľa či chovateľa. Dobrým príkladom je príbeh rodinnej ekofarmy Odorica, ktorá sa nachádza v trojuholníku medzi obcami Levočské Lúky, Levoča a Spišský Hrhov, a rovnako webová stránka predajcov z dvora — (<http://www.predajzdvora.sk/>).

COWORKING

Pracujúci z domu, freelanceri, ľudia, ktorí často cestujú a pracujú na svojich cestách, mamičky na materskej dovolenke alebo nezamestnaní hľadajúci si prácu môžu využívať priestory zdieľanej kancelárie, ktorej využívanie je podmienené poplatkom v závislosti od dĺžky využívania. Využívanie tohto priestoru je možné si predplatiť a často zahŕňa služby potrebné pri vykonávaní práce, ako napríklad internetové pripojenie, využívanie tlačiarne, občerstvenie v podobe kávy a minerálok, ale napríklad aj preberanie zásielok. Koncept zdieľanej kancelárie sa so zmenou potrieb pracujúcich a vznikom nových profesií stal populárnym na celom svete a teší sa veľkej obľube. Je nákladovo efektívny, eliminuje sociálnu izoláciu jeho užívateľov a vytvára nové – aj pracovné – spojenectvá.

ZÁHRADKY V RÓMSKYCH KOMUNITÁCH

Podpora zmyslu života, medzietnický dialóg a spolupráca, znižovanie kriminality, zlepšovanie zdravotného stavu, potravinová sebestačnosť, ekonomické benefity pre spoločnosť a obnova krajiny sú cieľmi projektu Rómovia – záhradníci združenia Svatobor, ktorý je realizovaný vyše 10 rokov s cieľom dosiahnuť pozitívne zmeny v komunite.

SOCIÁLNE PODNIKANIE

Tento typ podnikania predstavuje prístup začínajúcich podnikov a podnikateľov, v ktorom vyvíjajú, financujú a implementujú riešenia sociálnych, kultúrnych alebo environmentálnych výziev. Príkladom je na Slovensku, ale aj vo svete známy obecný podnik v Spišskom Hrhove, ktorý vznikol ako reakcia na riešenie nezamestnanosti v obci — (<https://www.spisskyhrhov.sk/obec-2/organizacie-v-obci/hrhovske-sluzby-sro/hrhovske-sluzby-sro-135sk.html?ftresult=obecn%C3%A1+firma>).

DRUŽSTVO AKO FORMA SOCIÁLNEHO PODNIKU

Družstvo je spoločenstvo neuzavretého počtu osôb s cieľom podnikáť alebo zabezpečovať hospodárske, sociálne alebo iné potreby svojich občanov. Jeho najvýraznejšou odlišnosťou oproti obchodným spoločnostiam je práve jeho prvoradý cieľ vo forme uspokojovania potrieb a vzájomnej podpory a solidarity jeho členov a nie dosahovanie zisku. Napriek tomu, že najčastejšími formami podnikania sú spoločnosť s ručením obmedzeným a živnosť, aj družstvo so

svojimi výhodami môže byť cestou k prosperite. Na dôvažok, družstvá môžu po dnešných krízových časoch postupne naberať na svojom význame. Združením majetku súkromných vlastníkov k spoločnému užívaniu sa majetok stáva vlastníctvom všetkých členov. Podnikanie formou družstva sa tiež vyznačuje špecifickou úpravou vzťahov medzi družstvom a jeho členmi a jeho členmi navzájom, pričom je toto podnikanie založené na princípe dobrovoľnosti vstupu a aj výstupu z tohto subjektu. Družstvo však nemusí predstavovať len podnikanie v poľnohospodárskej oblasti alebo v oblasti hospodárenia bytov vo forme bytového družstva, ale ponúka využitie tejto formy podnikania napríklad na stavebné, obchodné, výrobné, remeselné alebo aj úverové účely. V zahraničí je táto forma podnikania populárna a pri troške hľadania na internete sa môžete nechať inšpirovať fungovaním nejedného úspešného družstva. Zdroj: — <https://www.podnikajte.sk/ine-obchodne-spolocnosti-a-druzstvo/druzstvo-pravna-forma-podnikania>

SOCIÁLNY PODNIK BÝVANIA

Verejnoprospešné podniky sú trendom. Registrovaným sociálnym podnikom sa môže stať podnik, ktorý má pozitívny sociálny vplyv, je verejnoprospešný, jeho prostredníctvom sa naplňuje verejný alebo komunitný záujem a pritom sa zaregistruje ako integračný, všeobecný sociálny podnik alebo sociálny podnik bývania. Zabezpečovanie spoločensky prospešného nájomného bývania je sociálnou službou všeobecného záujmu a to podľa osobitného predpisu. Táto forma bývania, ktorá je určená pre osoby, ktoré majú mesačný príjem maximálne do výšky štvornásobku sumy životného minima, má pozitívny vplyv. Sociálne podniky spojené s bývaním môžu vzniknúť v rôznych podobách naprieč súkromným, tretím, ale aj verejným sektorom. Sociálny podnik môže teda pomôcť prekonať medzeru medzi bývaním v zmysle investície a bývaním v zmysle domova. Zdroj: — http://www.sbagency.sk/sites/default/files/socialne_podnikanie_na_slovensku_v_kontexte_sucasneho_potencialu_rozvoja...pdf a — <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/90081/1/2/zakon-c-112-2018-zz-o-socialnej-ekonomike-a-socialnych-podnikoch-a-o-zmene-a-doplneni-niektorych-zakonov>

REGIONÁLNY PRODUKT/ZNAČKA

V súčasnosti máme na Slovensku už 19 certifikovaných a platných regionálnych značiek kvality. Rozbehnutie regionálnej značky kvalifikovaným spôsobom a v rozumnej miere zvýši okrem iného zamestnanosť a otvorí daný

región novým príležitostiam. Rozvoj regiónov si zaslúži pozornosť. A lepšie ako autorka nasledujúceho popisu regionálneho produktu by sme to veru nepovedali: „Každý región má svoj vlastný neopakovateľný charakter. Je daný prírodným a kultúrnym bohatstvom, históriou a stáročnými tradíciami miestnych obyvateľov, ktoré sú často jedinečné a typické pre ten-ktorý región. Aj produkty pochádzajúce z takejto oblasti preberajú tieto charakteristické črty a vlastnosti. Regionálnym produktom môže byť hmotný produkt (prútený košík), služba (ubytovanie v dreveničke) alebo kombinácia hmotného produktu a nehmotnej služby (husacina s obsluhou).“ Zdroj: — <http://inbiznis.sk/vy-znam-znaciek-regionalnych-produktov/>

PODPORA LOKÁLNYCH VÝROBKOV

Dlho si už uvedomujete, že bohatstvo regiónov spočíva v jedinečnosti ich zdrojov? Nič výrazné sa v tejto oblasti u vás a ani vo vašom okolí nedeje? Skúste vytvoriť internetovú platformu, ktorá bude v budúcnosti mapovať miestnych chovateľov, pestovateľov, producentov, predajcov a poskytovateľov služieb a pomôže tak naštartovať vzájomnú lokálnu ekonomiku. Z začiatku môžete aj mapovaním týchto producentov alebo hľadaním možností vo vašom regióne. Následne môžete vytvoriť podpornú webovú stránku alebo stránky na rôznych sociálnych sieťach. A ak sa vám podarí nepriazeň premeniť na priazeň vo forme zmocnenia regiónu a zmiernenia následkov pandémie Covid-19, udržanie a vytvorenie nových pracovných miest je dobrým dôvodom pustiť sa do vzniku práve takej internetovej platformy. Presne tak, ako to spravili parobci z bardejovskej platformy ProBuj.sk: — <https://www.teraz.sk/najnovsie/bardejovska-platforma-probujsk-chce-na/465060-clanok.html>

PODPORA LOKÁLNEJ EKONOMIKY PROSTREDNÍCTVOM INOVÁCIÍ

Podpora využívania miestnych zdrojov s cieľom posilniť lokálnu ekonomiku a sebestačnosť čaká v dnešných časoch už len na to, kedy ju rozviniete. Ak sa na podporu lokálnej ekonomiky pozrieme z iného uhla, napríklad aj šetriť náklady na energiu má svoj zmysel. A v prípade, že je výsledok následne v prospech viacerých alebo ideálne všetkých v komunite či v prospech vás osobne a vašich aktivít, posunie to všetkých vpred. Inovácia má význam. Čo ak sa napríklad u vás v malej obci alebo jej časti nedarí kvôli nedostatočnej výške rozpočtu pokryť výdavky na verejné osvetlenie? Viete si predstaviť investovať ušetrené

peniaze niekam inam aj u vás doma? Nezáfajte, aktívnym a správnym prístupom k riešeniu sa vám inovácia podarí. Podpora miestnej ekonomiky tak zrazu naberie kontúry konkrétnych riešení a nielen nekonečných zasadnutí zastupiteľstva či neformálnych diskusií miestnych chatárov. Na každú dieru existuje záplata a kto ráta s inováciami, ako napríklad občianske združenie PRO TORENSIS v Turni nad Bodvou, ten sa nepreráta: — http://www.arr.sk/file/aktuality_file372.pdf

DRUHOŠANCOVÉ VZDELÁVANIE

Predčasné ukončenie vzdelávania má vplyv na vznik mnohých životných situácií. Možnosť dokončiť si vzdelanie rozhodne mení životy. A tieto možnosti priniesú veľa prospechu, príležitostí uplatniť sa na trhu práce a môžu pomôcť zvýšiť životnú úroveň a životné podmienky úspešných absolventov. Získať alebo dokončiť si vzdelanie umožní posunúť sa v živote ďalej. Vytváranie F-odborov (2-ročné učebné odbory, tzv. učilištia) na stredných odborných školách má svoje výzvy a ich vznik závisí aj od vôle a ochoty riaditeľov. Napriek tomu, že riaditelia nepovažujú za prekážku vzniku týchto odborov finančné, časové, priestorové a personálne zabezpečenie, skôr ich možno nepovažujú za prioritu. Jedným z faktorov rozhodnutia neotvoriť spomínané odbory je slabá podpora štátu vo forme nedostatku odborných zamestnancov školy. Ani tu sa nedajte odradiť. Rozhliadnite sa, porozprávajte sa s kompetentnými, nájdite aktívnych nadšencov a skúste, čo sa dá. Možno sa vám to podarí a zmeníte tak životy nejedného človeka či rodiny. Využitá druhá šanca umožní mať dôstojný a zmysluplný život. A počiatočnou pomocou vám môže byť projekt To dá rozum a jeho pohľad na druhošancové vzdelávanie: — <https://analyza.todarozum.sk/docs/339728002jh0a/>

AKTÍVNE STARNUTIE A STRIEBORNÁ EKONOMIKA

Snažíme sa, aby sme mali svoj život pod kontrolou a aktívne starli tak dlho, ako je to len možné. Fyzické a duševné zdravie, nezávislosť, dostupnosť potrebnej starostlivosti, sociálne vzťahy a fyzické prostredie – to všetko potrebujeme, aby sme sa mohli aktívne podieľať na spoločenskom a ekonomickom živote a aby sme sa mohli popasovať s tým, čo nám vo všetkom spomínanom bráni. Strieborná ekonomika je príležitosť. Naše starnúce obyvateľstvo vytvára novú skupinu spotrebiteľov, ktorí majú špecifické požiadavky. Informačnými a komunikačnými technológiami (IKT) aj v automobiloch, ktoré čiastočne

nahrádzajú oslabené zmyslové vnímanie, ubytovacie služby priateľské starnutiu alebo napríklad služby súvisiace so starostlivosťou o majetok, ako je správa finančných portfólií či investícií do nehnuteľností, už teraz napredujú. Aktívne používanie IKT zlepšuje pracovné podmienky, umožňuje zvýšenie množstva spoločenských kontaktov, slúži na informovanosť, predstavuje pokrok vo vzdelávaní, sociálnych službách, zdravotnej starostlivosti či zvyšuje produktivitu. A tiež umožňuje prácu na diaľku a rozširuje a vytvára podnikateľské príležitosti. Keďže sa do popredia postupne dostávajú platené služby poskytované súkromným sektorom, úloha verejného sektora bude aj naďalej klesať a veľký objem platieb predpokladaný pre súkromné opatrovateľské a zdravotné služby poskytne preto príležitosti na rozvoj pracovného trhu. Buďte dva kroky vpredu a poobzerajte sa po príležitostiach aj v tejto oblasti. Zdroj: — <https://euractiv.sk/section/veda-a-inovacie/linksdossier/aktivne-starnutie-nevyuzity-potencial-starsich-ludi/>, — <https://www.iz.sk/sk/projekty/strieborna-ekonomika>, — <http://www.slpk.sk/eldo/zp/2008/fem/fem2008-sonavalachovicova-ing597013.pdf>

poznámky

DOBROVOL'NÍCTVO

V našej spoločnosti sa čoraz viac stáva trendom zapájanie občanov a občianok do dobrovoľníckych aktivít. Tento trend sa rozmáha najmä u mládeže, aj keď sa prierezovo čoraz viac udomáčaňuje vo všetkých komunitách v meste či obci. Izolovanosť už viac nesvedčí životu najmä v mestách, a tak obyvatelia s túžbou pomáhať a venovať svoj čas a zručnosti zmysluplným aktivitám hľadajú rôzne možnosti seberealizácie a aktívneho prístupu k svojmu okoliu.

WEBOVÝ PORTÁL O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH A SPOLUPRÁCI V MESTE

vytvára priestor pre spoluprácu všetkých verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a sociálnej pomoci v meste Prešov. Portál a občianske združenie Sociálny Prešov o. z. plní funkciu dôležitého komunikačného a informačného priestoru v oblasti poskytovania sociálnych služieb a sociálnej pomoci. Prináša informácie o dianí v meste na poli mimovládnych organizácií pod jednou strechou v ucelenej štruktúre a spája samosprávu, mimovládne organizácie, dobrovoľníkov a podnikateľov, pričom ako občianske združenie primárne realizuje komunitné projekty na území mesta Prešov a v Prešovskom kraji. Projekt je „živý a otvorený“, tvoria a obsahovo ho dopĺňajú okrem tvorcov z dobrovoľníckeho tímu aj ľudia z mimovládnych organizácií, verejnosť, podnikatelia. Od spustenia webu na požiadanie pripravuje aktivity pre seniorov, zdravotne postihnutých, rodiny v kríze, sociálne vylúčených občanov, občanov z málo podnetného prostredia. Portál prekonáva bariéry, prináša informácie aj o najjednoduchších aktivitách malých organizácií a prezentuje ich činnosti, spája ich a vytvára priestor na spoločnú komunikáciu, prezentáciu a prípadnú spoluprácu. Objavuje nových ľudí, zážitky, milé stretnutia, motivujúce akcie, nové projekty. Ale hlavne množstvo nápadov, ktoré čakajú len na ďalšiu realizáciu spolu s ďalšími partnerskými organizáciami a jednotlivcami. Spoločne sa aj s minimom peňazí dajú „robiť veci“. — <http://www.socialnypresov.sk/>

DOBROČINNÝ TRH

Dobročinný trh poskytuje priestor a príležitosť prezentovať svoju činnosť rôznym mimovládny neziskovým organizáciám (MNO) a chráneným dielňam z Prešova. Aktivita spája MNO s verejnosťou prostredníctvom prezentovania činnosti spojeným s dobročinným predajom ich produktov ako výsledku rôznych terapií s rôznymi cieľovými skupinami. Dobrý trh je možné realizovať v interiéri alebo v exteriéri. Okrem prezentácie činnosti MNO, zariadení sociálnych služieb, chránených dielní a pod. či predaja ich výrobkov za dobročinný príspevok, sa jednotlivé organizácie môžu prezentovať aj kultúrnymi vystúpeniami na pódiu na námestí. Verejnosť tak môže bližšie spoznať jednotlivé zraniteľné cieľové skupiny, tieto prepájacie aktivity medzi organizáciami a verejnosťou pomáhajú k spoznávaniu, vzájomnej informovanosti, komunikácii a možno aj spoločným aktivitám, čím si organizácie môžu získať dobrovoľníkov, 2 % z daní, prípadne sponzorov a partnerov na ďalšiu spoluprácu. — www.socialnypresov.sk/zdravotne-postihnuti-obciana/aktuality/543-dobry-trh-2013-fotogaleria

MEDZIGENERAČNÉ AKTIVITY VYUŽÍVAJÚCE PRINCÍP DOBROVOLNÍCTVA

— Harmónia medzi generáciami v Harmónii - spoločné stretnutie seniorov a žiakov

Medzigeneračné stretnutie, ktoré sa realizuje v zariadení pre seniorov alebo v spolupráci s lokálnym zariadením pre seniorov, má za cieľ vzájomné spoznávanie a výmenu skúsenosti medzi staršou a mladšou generáciou. Napríklad prváci zo základných škôl mali v Prešove možnosť si spolu so staršími ľuďmi vyskúšať, ako sa pripravuje oheň v prírode, či ako sa varí guláš na ohni. Okrem varenia môžu spolu športovať či súťažiť vo vedomostných disciplínach. Zámerom je, aby rôzne generácie prežili spoločné chvíle v príjemnom prírodnom prostredí, spojené so vzájomnými rozhovormi, ktoré prispievajú k budovaniu medzigeneračných vzťahov plných úsmevov a ľudskosti. Zároveň podujatie otvára pre deti možnosť vidieť, ako vyzerá život starkých v zariadení pre seniorov, čo im ponúka novú skúsenosť a predstavu o živote. — www.socialnypresov.sk/novinky/617-harmonia-medzi-generaciami-v-harmonii

— Babka, dedko, nájdeme sa...? - spoločné aktivity seniorov a detí z detských domovov

Zámerom je prepájanie dvoch osamelých cieľových skupín: seniorov zo zariadenia pre seniorov a detí z detského domova. Občianske združenie Sociálny

Prešov vystupovalo ako koordinátor týchto aktivít v súčinnosti so zástupcami oboch inštitúcií. Realizovať môžete rôzne kreatívne, športové popoludnia, spoločné návštevy galérií, návštevy krytej plavárne, vianočné posedenia, kde sa navzájom obdarujú vlastnoručne vyrobenými darčekom. Aktivitou môže byť aj spoločné zdobenie vianočného stromčeka so spoločne vyrobenými ozdobami, spoločné pečenie, zdobenie medovníkov a pod. Stretnutia sa môžu striedavo uskutočňovať v zariadení pre seniorov a v detskom domove, alebo aj v iných priestoroch a častiach mesta/obce (galéria, kino, divadlo, mestský úrad, kúpalisko). — www.socialnypresov.sk/novinky/791-babka-dedko-najdeme-sa, — www.socialnypresov.sk/novinky/832-harmonia-medzi-generaciami-v-harmonii-jesenne-kreacie

VÝSTAVA OBRAZOV - PREZENTÁCIA ZRANITELNÝCH CIEĽOVÝCH SKUPÍN

Prezentácia zraniteľných cieľových skupín sa dá realizovať rôznymi spôsobmi na rôznych miestach – s využitím potenciálu existujúcich amatérskych alebo profesionálnych umelcov žijúcich vo vašej lokalite. Napríklad v Prešove sa podarilo odprezentovať šikovného nepočujúceho mladého výtvarníka prostredníctvom vernisáže a výstavy jeho obrazov v priestoroch mestského úradu a kancelárie prvého kontaktu. Išlo o vernisáž výstavy obrazov Matúša Baňasa. Súčasne je možné realizovať aj výstavu amatérskych a profesionálnych umelcov, ktorí nemajú žiaden hendikep, ale otvorenie výstavy využijú na zviditeľnenie konkrétnej cieľovej skupiny (seniori, deti, Rómovia, mládež, ženy atď.), ktorá potrebuje pomoc. — www.facebook.com/media/set/?set=a.715081021835739.1073741866.588377987839377&type=3

INFORMAČNÁ AKTIVITA/DOBROVOLNÍCKA AKTIVITA

Databáza organizácií, ktoré boli registrované v rámci možnosti získať 2 % z daní. Na webstránke svojej organizácie môžete zverejniť organizácie a konkrétne sumy, ktoré im boli poskytnuté. Cieľom je informovať a zvýšiť povedomie verejnosti o tom, čo 2 % z daní sú a ako sa dajú použiť. Databázu organizácií v danej lokalite o tom, koľko peňazí z 2 % daní získali, zverejňujeme preto, aby verejnosť mohla mať prehľad či „kontrolu“ nad tým, ako organizácie použili tieto finančné prostriedky. — <http://www.socialnypresov.sk/novinky/932-poukazte-2-zo-svojich-dani>

AKTIVITA – PODUJATIA ORGANIZOVANÉ Z 2 % Z DANÍ

Organizácia môže nadizajnovať rôzne aktivity pre rôzne cieľové skupiny. Je veľmi dobré, ak prostredníctvom aktivít smerujúcich k pomoci, propagácii rôznych cieľových skupín sa tieto prostriedky cez 2 % z daní vracajú späť medzi ľudí. Dôležité v tomto celom sú aj informovanosť a osveta.

VYTVORENIE DOBROVOLNÍCKEJ SKUPINY

Spájanie rôznych skupín obyvateľstva pri trávení ich voľného času funguje. Tento prístup vnáša do komunity prepojenia, ktoré môžu vytvoriť dobrým základom na budovanie vzťahov aj medzi inými skupinami obyvateľstva a vo svojej skupine navzájom. Dobrovoľníci, ktorí by prepojili napríklad seniorov s mladými ľuďmi, by im pomáhali s bežnými činnosťami, ako sú nákupy, rozhovory či prechádzky a mohli by fungovať aj v spolupráci s vedením mesta či obce. Lístky do kina, na koncerty a iné formy ocenenia a podpory zo strany vedenia by boli dobrou formou tvorby nového prístupu k dobrovoľníctvu – tak ako to napríklad navrhuje Stratégia inklúzie znevýhodnených skupín vo Svidníku – Svidník pre všetkých.

VZÁJOMNÉ UČENIE SA (PEER TO PEER LEARNING)

Prečo je vzájomné učenie sa alebo poradenstvo skvelým spôsobom transferu vedomostí? Dobrovoľne odovzdávať vedomosti, skúsenosti a trendy vo vašej oblasti záujmu pomáha. Cenným prínosom vzájomného učenia, tzv. rovného s rovným, je poskytnutie účastníkom väčšej kontroly nad procesom učenia, väčšej miery oprávnenia čo najlepšie využiť svoje školenie a rovnako zvýšená miera ich povzbudení k ešte väčšej angažovanosti vo svojej oblasti. Vzhľadom na konkrétne ciele a plány učenia je dobrým prístupom podporiť toto partnerské učenie ako doplnok k tradičnému učeniu a osobnému rozvoju zúčastnených alebo organizácie. Na inšpiráciu môžu slúžiť aj štyri prípadové štúdie rovesníckeho vzdelávania žiakov a študentov zachytené v publikácii Nauč sa to odo mňa, ktorá bola vydaná pod hlavičkou IUVENTA – Slovenského inštitútu mládeže: — https://www.iuventa.sk/files/documents/publik%C3%A1cie/komprax_vyskumy/nauc_sa_to_odo_mna.pdf

VZDELÁVANIE A ODOVZDÁVANIE SKÚSENOSTÍ DOBROVOLNÍKOV (A NIE LEN ICH)

Potreba odovzdávať si navzájom skúsenosti, prehlbovať svoje vedomosti a neustále sa vzdelávať vie do života dobrovoľníckych organizácií a dobrovoľníkov vniesť veľa osohu. Zdieľanie zážitkov medzi staršími a mladšími dobrovoľníkmi vyklíči do pestrej záhrady súdržnosti, efektívnosti práce a cieľavedomého napredovania v šírení vzájomnej pomoci, solidarity a dobra. Nie je prečo váhať. Neformálne stretnutia, cielené vzdelávanie v rámci projektov alebo spoločné aktivity smerované k tým, ktorí sú odkázaní na druhých, pomôžu profesionálne rásť aj dobrovoľníkom. Vzdelaní a rozhľadní dobrovoľníci – fungujúci štát. A to nielen v časoch korony.

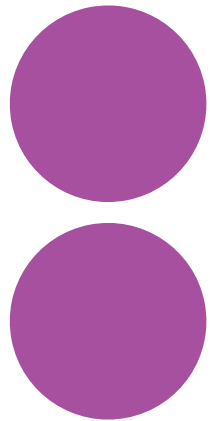
MANAŽMENT A KOORDINÁCIA DOBROVOLNÍKOV

Ak sa už zapojíte do dobrovoľníckych aktivít, je dobré vedieť, že príprava a plánovanie dobrovoľníckeho programu, získavanie dobrovoľníkov, výber a príprava, zmluvy, evidencia, vedenie a podpora – to všetko predstavuje manažment dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Aby však spontánna a neobmedzená snaha pomôcť bola efektívna, poriadok musí byť. Každý komponent práce dobrovoľníkov je dobré pripraviť a myslieť pritom aj na súčasné výzvy. Návodom, ako na to, môže byť manuál na tvorbu dobrovoľníckeho programu a organizácií Manažment dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ktorý spolu vydali Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belanium a Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií: — https://www.dobrovolnickecentra.sk/images/stories/files/12._mana%C5%BEment_dobrovo%C4%BEn%C3%ADctva_manu%C3%A1l_2014_od_caru.pdf

SERVICE LEARNING

Prepájanie teórie s praxou je efektívnym spôsobom zdokonaľovania sa v čomkoľvek. Keď sa teda spojí vlastný rozvoj a pomoc iným v ich prirodzenom prostredí, takto mienená aktivita môže reagovať na potreby vzdelávania pre školy, praxe pre organizácie a sebarozvoja študentov a študentiek. Service Learning je metóda výučby, prostredníctvom ktorej študenti uplatňujú svoje akademické schopnosti a vedomosti pri riešení skutočných potrieb vo svojich vlastných komunitách. Service Learning poskytuje pútavý a zaujímavý dôvod na učenie, učí zručnosti občianskej participácie a rozvíja etiku služieb a občianskej zodpovednosti. Viac informácií, ako prepojiť svoje akademické

Atlas inšpirácií projektových zámerov vznikol ako otvorený dokument, ktorý vytvorili občianske združenia, mimovládne neziskové organizácie a aktívni občania, ktorí v mestách a obciach pomáhajú naštartovať komunitné aktivity. Táto publikácia je tak živým dokumentom spolupráce naprieč celým Slovenskom, ktorý môžete dopĺňať o vaše vlastné aktivity.

ZÁVER

O NÁRODNOM PROJEKTE PARTICIPÁCIA

Národný projekt sa realizoval ako jedna komplexná aktivita, ktorej názov korešponduje s názvom predkladaného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Projekt sa vydal dvoma smermi – praktickým a teoretickým:

- podaktivita 1/ praktická časť: pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík,
- podaktivita 2/ teoretická časť: analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe.

Stavbu originálnej dvojpodlažnej budovy použijeme ako metaforou realizácie projektu. Dve hlavné podaktivity predstavovali dve samostatné, a pritom vzájomne prepojené poschodia toho istého domu. Na prízemí sa rozložila pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík, ktorá zastrešila realizáciu dvanástich pilotných projektov zapájania verejnosti do tvorby verejných politík. Predstavovala „živé laboratórium participatívnych procesov v prostredí verejnej správy“.

Analytickým tímom expertov utáboreným na prvom poschodí ponúkala priestor na realizáciu výskumných aktivít v interiéroch projektového domu, ako aj exteriéroch, vo svete mimo pilotnej schémy. Analytické expedície, prieskumy neznámych teritórií verejnej správy a metodické prvovýstupy – postavené na širokom zbere a postupnom vyhodnocovaní procesov a dát – reprezentovali „teoretickú časť“ projektu, zameranú na rozšírenie poznatkov o stave a možnostiach zapájania verejnosti v reálnom živote verejnej správy, ako aj na prípravu vzdelávacieho programu na podporu participácie pre zamestnancov ministerstiev, vyšších územných celkov, miest a obcí.

Dvanásť izieb na prízemí zaplnili jednotlivé pilotné projekty a príbehy participatívnej tvorby verejných politík na rôznych úrovniach verejnej správy. Každá z izieb sa stala javiskom, na ktorom sa odohrával originálny dej partnerstva a dialógu medzi mimovládou organizáciou a subjektom verejnej správy. Spoločným menovateľom bola tvorba konkrétnej verejnej politiky so zapojením verejnosti, zavádzanie a testovanie nových prístupov a mechanizmov participácie.

Hlavnými postavami príbehu sa stali nielen spolupracujúce organizácie a ich odborní garanti, ale aj široká plejáda ďalších postáv, reprezentujúcich zainteresovaných aktérov a aktívnych občanov, ktorí spolu hľadali riešenia problémov v rôznych oblastiach: dlhodobá starostlivosť, podpora práce s mládežou, environmentálne vzdelávanie, otvorené dáta, mikroregionálny rozvoj, odpadové hospodárstvo, prístupnosť a bezbariérovosť miest, plánovanie verejných priestorov, udržateľná mobilita, zavádzanie participatívnych rozpočtov a inklúzia zraniteľných skupín.

Pilotné projekty participatívnej tvorby verejných politík

NÁRODNÁ ÚROVEŇ

- **Stratégia dlhodobej starostlivosti (PP1)**
Partneri: ÚSV ROS, Asociácia na ochranu práv pacienta, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Združenie miest a obcí Slovenska
- **Participatívna realizácia koncepcie rozvoja práce s mládežou (PP2)**
Partneri: ÚSV ROS, Rada mládeže Slovenska, Ministerstvo školstva, výskumu, vedy a športu SR

REGIONÁLNA ÚROVEŇ

- **Krajská koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvetu v Trenčianskom kraji (PP3)**
Partneri: ÚSV ROS, združenie Špirála, Trenčiansky samosprávny kraj
- **Poskytovanie sociálnej pomoci ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám (PP4)**
Partneri: ÚSV ROS, Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím, Bratislavský samosprávny kraj

MIKROREGIONÁLNA ÚROVEŇ

- **Od Levoče po Spišský hrad – politiky medziobecnej spolupráce (PP5)**
Partneri: ÚSV ROS, Centrum antropologických výskumov, klaster obcí Spiša (Spišský Hrhov, Doľany, Domaňovce, Klčov, Nemešany, Baldovce, Buglovce)
- **Mesto pre všetkých – integračná stratégia (PP6)**
Partneri: ÚSV ROS, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, mesto Svidník
- **Stratégia nakladania s komunálnymi odpadmi v meste Partizánske (PP7)**
Partneri: ÚSV ROS, občianske združenie Priatelia Zeme, mesto Partizánske

LOKÁLNA ÚROVEŇ

- **Transparentnosť výkonu samosprávy a otvorené dáta (PP8)**
Partneri: ÚSV ROS, občianske združenie Utópia, mesto Hlohovec
- **Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých (PP9)**
Partneri: ÚSV ROS, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, mesto Nitra
- **Využívanie verejných priestorov a plôch na lokálnej úrovni (PP10)**
Partneri: ÚSV ROS, Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI), hlavné mesto Bratislava
- **Trvalo udržateľná mobilita (PP11)**
Partneri: ÚSV ROS, Nadácia Ekopolis, mesto Banská Bystrica
- **Integrácia marginalizovaných skupín do procesu tvorby verejných politík (PP12)**
Partneri: ÚSV SR ROS, Rómsky inštitút, obec Lenartov

Pilotný projekt č. 6: Mesto pre všetkých – integračná stratégia

- **Realizátor:** Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)
- **Partner pilotného projektu:** mesto Svidník
- **Úroveň verejnej správy:** lokálna
- **Téma:** integrácia a sociálna inklúzia zraniteľných skupín
- **Cieľ projektu:** participatívna tvorba integračnej stratégie mesta za účasti zraniteľných skupín, s ohľadom na perspektívu znevýhodnenej skupiny a s potenciálom vzniku nových spolupracujúcich sietí solidarity a pomoci
- **Odborní garanti:** Elena Gallová Kriglerová, Alena Holka Chudžíková, Jana Kadlečíková/CVEK, Ján Holodňák, Marcela Ivančová, Jana Micenková, Kristína Tchirová/mesto Svidník
- **Zapojení experti:** Anton Berežnák, Marek Fek, Marián Mikita, Helena Paňková, Peter Sivák, Lubomír Sluk, Ladislav Suchytra, Ľudmila Šandalová, Simona Siroková, Ľuboslava Želizňáková, Mária Radváková, Ingrid Doležalová

ZÁMER

- Svidník je mesto, kde žijú ľudia rôznej etnicity, religiozity, sociálneho statusu, samozrejme, aj veku či zdravotného stavu. Možnosti týchto rozmanitých skupín presadiť v rámci mesta opatrenia, ktoré by zodpovedali ich potrebám, sú však do určitej miery limitované. Ak má byť Svidník mestom, v ktorom sa žije dobre naozaj všetkým obyvateľom, je nevyhnutné, aby samospráva reagovala na potreby všetkých skupín – aj tých, ktoré sú momentálne na okraji. Len tak môže zlepšiť ich situáciu, vtiahnuť ich do života mestského spoločenstva a vytvárať tak súdržnú miestnu komunitu. Práve toto je cieľom Stratégie inklúzie znevýhodnených skupín vo Svidníku, ktorá definuje výzvy, ktorým jednotlivé skupiny čelia, a navrhuje opatrenia na ich riešenie.

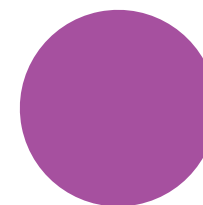
VÝCHODISKÁ

- Verejné politiky definujú kvalitu života a bezpochyby sa dotýkajú každého „bežného občana“ a „občianky“. Ak však ide o „bežných občanov“, ktorí nepatria do marginalizovaných a zraniteľných skupín, je možné predpokladať,

že ich perspektíva a situácia je vo verejných politikách zohľadnená lepšie. Ľudia vytláčaní na okraj spoločnosti alebo znevýhodnení z dôvodu etnicity, zdravotného stavu, veku, sexuálnej orientácie alebo iného postavenia majú štandardne nízku reprezentáciu v živote mesta a v procesoch, ktoré o kvalite života v ich meste rozhodujú. Je dôležité, aby sa koncept férových politik, ktoré vytvárajú príležitosti žiť dôstojný život pre každého, zakorenili v slovenskej samospráve.

VÝSLEDNÁ POLITIKA: Svidník pre všetkých – stratégia inklúzie zraniteľných skupín

- **Pilotný projekt č. 6 (Mesto pre všetkých – integračná stratégia): Svidník pre všetkých – stratégia inklúzie zraniteľných skupín**

Všetky ostatné informácie z priebehu realizácie projektu vrátane rozhovorov a videozáznamov, ako aj ostatné výstupy pilotného projektu nájdete na:

TOTO NIE JE KONIEC, JE TO LEN ZAČIATOK...

Úrad splnomocnenca vlády SR zodpovedá za dve základné agendy: „Iniciatívu pre otvorené vládnutie“ a „Konceptiu rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“. Každá má v rozvoji občianskej spoločnosti svoje špecifické poslanie. Spoločným zadaním je vytvorenie priestoru a určenie pravidiel hry, ktoré zabezpečia zvýšenie informovanosti a dostupnosť informácií, ako aj zapojenie verejnosti do tvorby verejných politík, tak aby pre štát bola verejnosť partnerom a rovnocenným účastníkom participatívneho procesu. Obrazne povedané, aby vzniklo prvoligové ihrisko, kde sú jasné a dodržiavané pravidlá, kde má každý šancu využívať svoje schopnosti a možnosti na dosiahnutie spoločného cieľa.

Keď sa vláda SR rozhodla, že vytvorí operačný program Efektívna verejná správa, bolo logické, že sa úrad do programu prostredníctvom národného projektu, ktorého nosnou témou bola participácia, zapojil. Participáciu považujem za najdôležitejší prvok pre zefektívnenie verejnej správy. Úrad bol aktívny aj pri tvorbe operačného programu. Dali sme si za cieľ, aby národný projekt obsahoval celé Slovensko a jednotlivé úrovne verejnej správy a aby súčasne zohľadňoval spoločenskú objednávku, ktorá určila priority a témy dvanástich pilotných projektov participatívnej tvorby verejných politík.

Realizácia pilotnej schémy potvrdila jej zmysel. Veľkým prínosom bolo, že vybrané projekty zrkadlili potreby a problémy Slovenska. Ďalším pozitívom je, že boli zahrnuté všetky úrovne verejnej správy od štátu cez samosprávne kraje, mikroregióny, mestá a malé obce.

Získali sme cenné skúsenosti – dobré aj zlé, čo je nesmierne dôležité, lebo mnohokrát príklady zlej praxe nás posúvajú ďalej ako tie dobré. Najväčším benefitom bol princíp partnerstva, dialógu a spolupráce mimovládnych organizácií a subjektov verejnej správy, ktorý participáciu posunul o krok ďalej. Participácia ako prirodzený spôsob komunikácie a tvorby verejných politík bola kľúčovou esenciou pilotných projektov. Prínosom je aj to, že vieme týchto dvanásť príkladov multiplikovať na celé Slovensko. Realizácia národného projektu priniesla poznanie, že Slovensko v spolupráci verejnej správy a neziskového sektora nevyhnutne potrebuje pokračovať.

Potvrdením, že sa národnému projektu podarilo naštartovať dialóg a spoluprácu medzi verejnými inštitúciami a tretím sektorom, je, že pri príprave pokračovania národného projektu úrad zaevidoval enormný záujem subjektov štátnej správy, ale aj miestnej a regionálnej samosprávy, zapojiť sa do pokračovania projektu a otvoriť ďalšiu kapitolu zapájania verejnosti na Slovensku.

Martin Giertl, splnomocnenec vlády Slovenskej republiky
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Od obyvateľa k občianovi – atlas inšpirácií, alebo ako začať budovať komunitu

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Text: Mária Radváková a Ingrid Doležalová

Jazyková korektúra: Ivana Gibová, Alexandra Tomeková

Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

2. vydanie

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík, ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-82-3

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu tvorbu verejných politík a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Všetky publikácie
knižnej edície Participácia
Úradu splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej
spoločnosti nájdete na:

